

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до самостійної роботи
з дисципліни

«ЕКОНОМІКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА»

*(для студентів спеціальності 141 – Електроенергетика,
електротехніка та електромеханіка)*

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2018

Методичні рекомендації до самостійної роботи з дисципліни «Економіка та організація виробництва» (для студентів спеціальності 141 – Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. Н. І. Склярук. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 65 с.

Укладачі: канд. екон. наук, доц. **Н. І. Склярук**

Рецензент д-р екон. наук, проф. **А. Є. Ачкасов**

*Рекомендовано кафедрою економіки підприємств міського господарства
протокол № 7 від 12.02.2016.*

ЗМІСТ

Тема 1 Підприємство в сучасній системі господарювання.....	3
Методичні вказівки до вивчення теми.....	3
Термінологічний словник.....	3
Рекомендована література	5
Тестові завдання для перевірки знань.....	5
Тема 2 Виробнича програма підприємства	10
Методичні вказівки до вивчення теми.....	11
Термінологічний словник.....	12
Рекомендована література.....	13
Тестові завдання для перевірки знань.....	13
Тема 3 Основні засоби підприємства.....	16
Методичні вказівки до вивчення теми.....	16
Термінологічний словник.....	16
Література	17
Тестові завдання для перевірки знань.....	17
Тема 4 Оборотні кошти підприємства.....	23
Методичні вказівки до вивчення теми.....	23
Термінологічний словник.....	24
Рекомендована література.....	24
Тестові завдання для перевірки знань.....	24
Тема 5 Персонал підприємства, продуктивність і оплата праці.....	29
Методичні вказівки до вивчення теми.....	29
Термінологічний словник.....	31
Література	32
Тестові завдання для перевірки знань.....	32
Тема 6. Організація виробничого процесу на підприємстві.....	39
Методичні вказівки до вивчення теми.....	39
Термінологічний словник.....	40
Рекомендована література.....	40
Тестові завдання для перевірки знань.....	41
Тема 7 Витрати підприємства. Основи ціноутворення.....	46
Методичні вказівки до вивчення теми.....	46
Термінологічний словник.....	47
Рекомендована література.....	48
Тестові завдання для перевірки знань.....	48
Тема 8 Фінансово-економічні результати діяльності підприємства.....	53
Методичні вказівки до вивчення теми.....	53
Термінологічний словник.....	53
Рекомендована література.....	54
Тестові завдання для перевірки знань.....	54
Тема 9 Система забезпечення конкурентоспроможності продукції.....	59
Методичні вказівки до вивчення теми.....	59
Термінологічний словник.....	60
Рекомендована література.....	60
Тестові завдання для перевірки знань.....	61

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

Тема 1 Підприємство в сучасній системі господарювання

Основні терміни й поняття:

підприємство, місія підприємства, приватне підприємство, колективне підприємство, комунальне підприємство, державне підприємство, господарські товариства, кооператив, зовнішнє середовище, мікросередовище, макросередовище

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМИ

При вивченні теми треба ознайомитися з такими групами питань:

1. Поняття підприємства. Ознаки підприємства. Принципи його діяльності.
2. Місія, основні цілі функціонування і головні напрямки діяльності підприємства.
3. Класифікація видів підприємств.
4. Характеристика основних організаційно-правових форм підприємств.
5. Середовище господарювання підприємства: поняття, компоненти та вплив на діяльність суб'єкта господарювання.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Акціонерне товариство – підприємство, створене на засадах угоди юридичними й фізичними особами шляхом об'єднання їхнього майна з метою здійснення господарської діяльності, статутний фонд якого поділений на певну кількість акцій рівної номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства.

Велике підприємство – суб'єкт господарювання, який виробляє або велику частку загального обсягу виробництва галузі, або вважається великим за розміром (кількість зайнятих робітників чи акціонерів, обсяг реалізації, розмір активів, прибуток), або якому притаманні обидві ознаки.

Господарське товариство – підприємства, установи, організації, створені на засадах угоди юридичними особами і громадянами шляхом об'єднання їхнього майна та підприємницької діяльності з метою отримання прибутку.

Зовнішнє середовище – це сукупність активних господарюючих суб'єктів, економічних, суспільних та природних умов, національних та міждержавних інституційних структур та інших зовнішніх умов та факторів, що діють в оточенні підприємства та впливають на різні сфери його діяльності.

Інфраструктура ринку – це сукупність різних інститутів ринку, що обслуговують і створюють сприятливі умови для ефективного функціонування різних видів ринків.

Колективне підприємство – суб'єкт господарювання, утворений в процесі викупу державного підприємства або на основі іншого законного придбання майна трудовим колективом.

Командитне товариство – товариство, в якому разом з одним або більше учасниками, які здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і несуть відповідальність за зобов'язаннями товариства всім своїм майном, є один або більше учасників, відповідальність яких обмежується вкладом у майно товариства.

Комерційне підприємство – самостійна виокремлена господарська одиниця з правом юридичної особи, яка займається комерційною діяльністю і має за мету отримання максимального прибутку.

Конкуренти – суперники підприємства у боротьбі за більш вигідні умови виробництва та збуту товарів, за отримання найвищого прибутку.

Кон'юнктура – це економічна ситуація на ринку, яка характеризується співвідношенням між попитом та пропозицією, рухом цін та товарних запасів в кожний даний момент часу.

Контактні аудиторії – це організації, що проявляють реальний або потенціальний інтерес до підприємства або здійснює вплив на його спроможність досягати поставлених цілей.

Мікросереда – середа прямого впливу на підприємство, яку створюють постачальники матеріально-технічних ресурсів, споживачі продукції (послуг) підприємства, торгові та маркетингові посередники, конкуренти, державні органи, фінансово-кредитні установи, страхові компанії;

Макросереда – середа непрямого впливу на підприємство. Вона включає природну, демографічну, науково-технічну, економічну, екологічну, політичну та міжнародну середу.

Мале підприємство – суб'єкт господарювання з певним кількісним критерієм чисельності працюючих та обсягів господарського обігу.

Орендне підприємство – суб'єкт господарювання, який здійснює підприємницьку діяльність на основі взятого ним в оренду майнового комплексу.

Підприємство – самостійна виокремлена виробнича господарська одиниця (суб'єкт господарювання) в системі суспільного розподілу праці; основна форма організації виробничо-господарської діяльності в сучасній економіці.

Повне товариство – товариство, всі учасники якого займаються спільною підприємницькою діяльністю і несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном.

Приватне підприємство – підприємство, яке функціонує на основі права приватної власності.

Ринок – це сфера товарного обігу і пов'язана з ним сукупність товарно-грошових відносин, яка виникає у процесі купівлі-продажу товарів між виробниками та споживачами.

Товариство з додатковою відповідальністю – товариство, статутний фонд якого поділений на частки, розміри яких визначені установчими документами. Учасники такого товариства відповідають за його борги своїми внесками до статутного фонду, а в разі недостатності цих сум – додатково

належним їм майном в однаковому для всіх учасників кратному розмірі до внеску кожного учасника.

Товариство з обмеженою відповідальністю – товариство, що має статутний фонд, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами. Учасники товариства несуть відповідальність у межах їхніх вкладів.

Форма підприємництва – це система норм, які визначають відносини в середині підприємства, а також між підприємством та іншими підприємствами і державою.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Про власність [Електронний ресурс] : Закон України від 27.04.2007 зі змінами та доп. станом на 5 грудня 2011 року. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/697-12>.
2. Про господарські товариства : Закон України від 19 вересня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 49. – С 682.
3. Економіка підприємства: підручник / [за ред. С.Ф. Покропивного]. – Київ : КНЕУ, 2000. – 528 с.
4. Економіка підприємства: навч. посібник / [Г. О. Швиданенко та ін.]. – Київ: КНЕУ, 2000. – 248 с.
5. Економіка підприємства : підручник / М. Г. Грещак, В. М. Колот, А. П. Наливайко. – Київ : КНЕУ, 2001. – 526 с.
6. Клейнер Г. Предприятие в нестабильной экономической среде / Г. Клейнер. – М. : Экономика, 1997. – 228 с.
7. Покропивний С.Ф. Підприємництво: стратегія, організація, ефективність: навч. посібн. / С. Ф. Подкропивний, В. М. Колот. – Київ : КНЕУ, 1998. – 352 с.
8. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] : зі змінами та доп. станом на 5 грудня 2011 року. – Режим доступу : http://search.l.ua/l_doc2.nsf/link1/T030436.html, вільний. – Назва з екрана.
9. Шабранська Н. І. Малі промислові підприємства в Україні / Н. І. Шибанська // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 3. – С. 21-28.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. Підприємство набуває прав юридичної особи з дня :
 - а) укладання і підписання установчих документів;
 - б) відкриття розрахункового рахунку в банку;
 - в) державної реєстрації;
 - г) виготовлення печатки підприємства.
2. Які суб'єкти господарювання, що господарюють на споживчому ринку, не є юридичними особами :
 - а) холдингові компанії;
 - б) кооперативи;

- в) повні товариства;
- г) командитне товариство;
- д) приватні особи.

3. *Яке із наведених визначень найбільш повно характеризує підприємство :*

- а) організація, яка надає послуги і отримує прибуток;
- б) самостійний господарський суб'єкт, який володіє правами юридичної особи і виконує виробничу, науково-дослідницьку і комерційну діяльність з метою одержання прибутку;
- в) добровільне об'єднання учасників загального бізнесу на договірних підставах з метою одержання прибутку;
- г) самостійна організація, яка виконує визначену діяльність.

4. *Назвіть місію підприємства :*

- а) виробнича і посередницька діяльність;
- б) маркетингова діяльність;
- в) виробництво продукції для задоволення потреб ринку і одержання максимального прибутку;
- г) всесторонній розвиток і ріст обсягів виробництва.

5. *На вашу думку, яка відповідь найбільш повно характеризує головні напрями діяльності підприємства :*

- а) стратегічне і поточне планування, облік і звітність, ціноутворення і система кредитування;
- д) вивчення ринку товарів, інноваційна, комерційна, економічна, соціальна діяльність і післяпродажний сервіс;
- е) реклама, формування маркетингових програм, організація аукціонів і бірж;
- ж) вивчення ринку товарів, випуск акцій, комерційна і зовнішня діяльність.

6. *За якою ознакою поділяються підприємства на закордонні, національні і змішані :*

- а) за формою власності майна;
- з) за формою господарювання;
- и) за ступеню підпорядкування;
- к) за належністю капіталу.

7. *Який документ регулює діяльність підприємства та його взаємовідносини з іншими господарюючими суб'єктами :*

- а) договір;
- л) статут;
- м) контракт;
- н) план.

8. *Право розпоряджатися виробленою продукцією належить :*

- а) засновникам підприємства;
- а) найманим робітникам;
- б) кредиторам;
- в) співробітникам підприємства.

9. *Колективний договір укладається ...*

- а) лише на державних підприємствах;
- о) лише на підприємствах, де частка держави у майні складає більше 50 %;
- п) на комерційних фірмах;
- р) на всіх підприємствах, де використовується наймана праця.

10. Які з нижченаведених заходів не відносяться до заходів, що складають виробничу діяльність підприємства :

- а) обґрунтування обсягу виготовлення продукції відповідно до вимог ринку;
- с) формування маркетингових програм для конкретних ринків та їх оптимізація відносно виробничих потужностей підприємства;
- т) аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства щодо забезпечення виробництва необхідними матеріально-технічними ресурсами;
- у) забезпечення виробництва необхідними матеріально-технічними ресурсами;
- ф) організація системи збуту продукції підприємства.

11. Який з напрямів діяльності є визначальним для оцінки і регулювання всіх елементів у системі господарювання на підприємстві :

- а) вивчення ринку товарів;
- б) інноваційна діяльність;
- в) виробнича діяльність;
- г) економічна діяльність;
- д) комерційна діяльність;
- е) післяпродажний сервіс;
- ж) соціальна діяльність.

12. Який із критеріїв покладено в класифікаційну основу поділу підприємств за розмірами :

- а) рівень рентабельності;
- б) розмір статутного фонду;
- в) тип виробництва;
- г) чисельність працівників;
- д) валовий обсяг виробництва.

13. Учасники товариства з додатковою відповідальністю відповідають за борги товариства :

- а) у межах належних їм внесків;
- б) солідарна відповідальність усім майном;
- в) у межах належних їм внесків і майном у розмірі, кратному внеску;
- г) у межах належних їм акцій.

14. Адміністративно відокремлена частина підприємства, в якій виконується певний комплекс робіт відповідно до внутрішньозаводської спеціалізації, називається :

- а) інфраструктурою підприємства;
- б) цехом;
- в) відділом;

- г) виробничою дільницею;
- д) робочим місцем.

15. Які функції виконують допоміжні цехи на підприємстві :

- а) виготовляють продукцію, що визначає профіль і спеціалізацію підприємства;
- б) виконують роботи, які забезпечують необхідні умови для нормального перебігу основних і допоміжних виробничих процесів;
- в) займаються переробкою та виготовленням продукції з відходів основного виробництва;
- г) займаються утилізацією відходів виробництва;
- д) виготовляють продукцію, що використовується для забезпечення власних потреб усередині самого підприємства.

16. Які цехи виконують роботи, що забезпечують необхідні умови для нормального перебігу основних і допоміжних виробничих процесів на підприємстві :

- а) основні;
- б) побічні;
- в) обслуговуючі;
- г) допоміжні.

17. За яким критерієм основні підрозділи цехової виробничої структури поділяються на основні, допоміжні, обслуговуючі й побічні цехи :

- а) за характером діяльності;
- б) за виробничим профілем підприємства;
- в) за обсягом виробництва;
- г) за формою спеціалізації;

18. Виробничі підрозділи підприємства, що займаються підготовкою та випробуванням нових виробів - це :

- а) експериментальні цехи;
- б) підготовчі цехи;
- в) випробні цехи;
- г) науково-технічний відділ.

19. Які цехи виготовляють продукцію, що використовується для забезпечення власних потреб усередині самого підприємства і може бути реалізована замовникові :

- а) основні;
- б) допоміжні;
- в) обслуговуючі;
- г) побічні;
- д) експериментальні.

20. Технологічна виробнича структура переважно використовується на підприємствах :

- а) масового виробництва;
- б) великосерійного виробництва;
- в) одиничного виробництва.

21. Ознакою _____ виробничої структури є спеціалізація цехів на виготовленні певного виробу або групи однотипних виробів з використанням різноманітних технологічних процесів та операцій :

- а) технологічної;
- б) змішаної;
- в) комбінатської;
- г) предметної.

22. З розвитком і поглибленням рівня спеціалізації підприємств його виробнича структура :

- а) спрощується;
- б) не змінюється;
- в) стає складнішою.

23. На підприємствах, де здійснюються багатостадійні процеси виробництва, характерною ознакою яких є послідовність процесів переробки сировини, використовується _____ виробнича структура :

- а) цехова;
- б) безцехова;
- в) корпусна;
- г) комбінатська.

24. На невеликих підприємствах з відносно простими виробничими процесами використовується _____ структура :

- а) корпусна;
- б) безцехова;
- в) комбінатська;
- г) цехова.

25. Суб'єкти якого добровільного об'єднання підприємств та організацій втрачають свою юридичну і господарську самостійність :

- а) асоціації;
- б) корпорації;
- в) консорціуму;
- г) тресту;
- д) холдингу.

26. Виділяють найбільш поширені типи уставних інтеграційних об'єднань :

- а) акціонерні товариства;
- б) холдинги;
- в) асоціації;
- г) корпорації;
- д) концерни.

27. Визначте умови, які призводять до порушення чинного антимонопольного законодавства при створенні асоціації :

- а) асоціація створюється як договірна особа, яка не є господарським товариством або підприємством;
- б) предмет діяльності асоціації виключає координацію господарської діяльності засновників;
- в) засновники асоціації отримують доходи від її діяльності;

г) вступ (вихід) нових учасників з асоціації є вільним.

28. Тимчасові статутні об'єднання промислового і банківського капіталу для досягнення спільної мети створюються у формі :

- а) акціонерних товариств;
- б) асоціацій;
- в) корпорацій;
- г) консорціумів.

29. Суб'єкти якого добровільного об'єднання підприємств координують свою господарську діяльність і не мають права втручатися у виробничу та комерційну діяльність учасників :

- а) асоціації;
- б) корпорації;
- в) консорціуму;
- г) холдингу.

30. Яким основним законам підпорядковане функціонування ринку :

- а) Господарському Кодексу України;
- б) закону попиту та пропозиції і закону вартості;
- в) закону розміщення продуктивних сил;
- г) Закону України «Про підприємництво».

31. Ведучим(головним) ринком, що визначає перспективи розвитку інших ринків, є :

- а) ринок засобів виробництва;
- б) ринок інвестиційних ресурсів;
- в) ринок грошово-кредитний;
- г) ринок предметів споживання;
- д) ринок продуктів харчування.

32. Об'єктивними умовами виникнення і функціонування ринкового господарства є :

- а) суспільний поділ праці;
- б) економічна відокремленість суб'єктів підприємництва;
- в) самостійність суб'єктів підприємництва;
- г) жорстка система управління виробництвом і розподілом.

33. Який ринок займається торгівлею цінних паперів :

- а) товарна біржа;
- б) фондова біржа;
- в) валютний ринок.

Тема 2 Виробнича програма підприємства

Питання для теоретичної підготовки

1. Зміст і завдання виробничої програми підприємства
2. Порядок розроблення виробничої програми підприємства.

3. Виробнича потужність підприємства: сутність, види.
4. Показники використання виробничої потужності підприємства.
5. Фактори зростання виробничої потужності підприємства.

**Ключові
поняття:**

виробнича програма, натуральні показники виробничої програми, вартісні показники виробничої програми, виробнича потужність, вхідна виробнича потужність, вихідна виробнича потужність, середньорічна виробнича потужність, баланс виробничої потужності, коефіцієнт екстенсивного завантаження ВП, коефіцієнт інтенсивного завантаження ВП, коефіцієнт інтегрального завантаження ВП.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМИ

При вивченні теми треба ознайомитися з такими групами питань:

1 Загальна характеристика продукції

Зокрема слід з'ясувати:

Класифікацію продукції за:

- ✓ ступенем обробки (сировина, напівфабрикати й незавершене виробництво, готова продукція);
- ✓ економічним призначенням (продукція групи «А» і продукція групи «Б»);
- ✓ Поняття «номенклатура» і «асортимент» продукції.
- ✓ Вимірники обсягу продукції:
- ✓ натуральні показники – у фізичних одиницях (штуки, тони, метри);
- ✓ умовно-натуральні показники;
- ✓ вартісні показники – товарна, валова, чиста і реалізована продукції.

2 Виробнича програма підприємства

- ✓ Зміст і завдання виробничої програми підприємства
- ✓ Інформаційне обґрунтування виробничої програми
- ✓ Порядок розроблення виробничої програми підприємства.
- ✓ Обґрунтування виробничої програми ресурсами і виробничими потужностями.

3 Формування і використання виробничої потужності підприємства

Визначити загальне поняття виробничої потужності підприємства, її основні складові. Наступним кроком є виокремлення відповідних видів виробничої потужності й визначення їхніх спільних рис. Велику увагу необхідно приділити сукупності чинників, що впливають на підходи та організаційно-технічні рішення з формування виробничої потужності підприємства.

Для кваліфікованого визначення потреби підприємства у виробничих потужностях майбутньому фахівцеві з економіки необхідно докладно ознайомитися із загальними методичними принципами розрахунку виробничої потужності підприємства, набути певних навичок виконання відповідних техніко-економічних розрахунків. Слід звернути увагу на методичні особливості визначення та техніку виконання розрахунків виробничої потужності підприємства, що створюється, і діючого.

Набуті знання і навички щодо визначення виробничої потужності підприємства дадуть змогу виконувати техніко-економічні розрахунки для підприємств певної галузевої спрямованості. Але характерною особливістю сучасного виробничого підприємства є багатогалузева спрямованість. Тому, вивчаючи методологію визначення виробничої потужності підприємства, необхідно звернути увагу на підходи, що дозволяють виконувати розрахунки виробничої потужності підприємств з багатогалузевою спрямованістю.

Ефективна виробнича діяльність підприємства потребує стабільної роботи виробничих потужностей, запобігання виникненню кризових ситуацій, що можливо за умови створення резервних виробничих потужностей. Результатом вивчення методологічних засад формування та регулювання виробничої потужності підприємства мають стати знання з установа резервних потужностей на промисловому підприємстві, ефективного і динамічного регулювання змін у резервах виробничих потужностей підприємств різних галузей економіки України.

Прибуткова діяльність підприємства передбачає постійне підвищення ефективності використання виробничих потужностей. Визначення характерних ознак динаміки виробничих потужностей підприємства можливе на основі відповідних показників, які студент повинен знати й вміти розраховувати. Крім того, треба вивчити найбільш ефективні й впливові шляхи підвищення ефективності використання потужностей підприємства і характерні для них розрахункові показники.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Асортимент - це сукупність різновидів продукції кожного найменування, що різняться за відповідними техніко-економічними показниками (за типорозмірами, потужністю, продуктивністю, дизайном тощо).

Валова продукція – характеризує загальний обсяг виробництва, тобто обсяг виготовленої продукції, робіт, послуг, виконаних на підприємстві за певний (плановий) період у незмінних (порівняльних) цінах.

Валовий оборот підприємства – це обсяг валової продукції незалежно від того, де вона буде використана: чи в межах підприємства чи поза них.

Виробнича потужність – максимально можливий випуск продукції у номенклатурі й асортименті при повному використанні виробничого обладнання та виробничих площ з урахуванням застосування передової техніки виробництва і наукової організації праці.

Виробнича програма підприємства - це сукупність завдань щодо обсягу виробництва продукції визначеної номенклатури й асортименту, також належної якості яка має бути виготовлена в плановому періоді.

Виконані роботи – результат праці людини з виконання певного кола завдань або доручень окремим виконавцем або колективом (будівельно-монтажні, пусконаладжувальні роботи, роботи з перевезення пасажирів та вантажів й ін.).

Внутрішньозаводський оборот – частина готових виробів і напівфабрикатів, яка використовується для подальшої промислової переробки в межах одного підприємства.

Готовим продуктом визнають таку продукцію яка пройшла всі стадії технологічного процесу, прийнята відділом технічного контролю і може бути призначена до продажу.

Крива виробничих можливостей – залежність, що графічно ілюструє можливий випуск продукції за повного й ефективного використання ресурсів при даному розвитку технології.

Напівфабрикати - це продукти, які отримані в окремих цехах, переділах, що не пройшли всіх встановлених технологічним процесом операцій і підлягають доробки у наступних цехах, переділах, комплектуванню у виробках, на певному етапі може розглядатися як готова продукція і бути реалізована на сторону.

Незавершене виробництво – це продукція, яка не пройшла всіх стадій обробки і встановлених випробувань на даному підприємстві, не укомплектована, а також не прийнята замовником.

Номенклатура продукції – це перелік найменувань виробів, завдання з випуску яких передбачено планом виробництва продукції.

Продукція – результат людської праці, господарської діяльності у матеріально-речовій чи інформаційній формі, що кількісно вимірюється в натуральному і грошовому обчисленні.

Послуги – продукт праці, виражений у вигляді споживної вартості, корисного ефекту, що задовольняє які-небудь людські потреби незалежно від їх природи (побутове, комунальне, транспортне, банківське обслуговування, державне управління, навчання, лікування, культурно-виховну роботу, догляд за дітьми та престарілими, надання консультацій, інформації тощо).

Реалізована продукція – це частина товарної продукції, яка відвантажена споживачеві і за яку надійшли кошти на поточний рахунок підприємства – постачальника або мають надійти у зазначений термін.

Товарна продукція – це вартість готової продукції, напівфабрикатів вироблених в даному періоді, призначених для реалізації на сторону (іншим підприємствам), а також робіт та послуг промислового характеру, виконаних для інших підприємств.

Чиста продукція – обсяг товарної продукції з вартості якої виключені матеріальні витрати й сума амортизаційних відрахувань.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Економіка підприємства: підручник/ [за ред. С.Ф. Покропивного]. – Київ : КНЕУ, 2001. – 528 с.
2. Львов В. С. Эффективное управление техническим развитием / В. С. Львов – М. : Экономика, 1990. – 255 с.
3. Организация, планирование и управление деятельностью промышленного предприятия / [Под ред. С.М. Бухало]. – [2-е изд., перераб. и доп.]/ – Київ : Вища шк., 1989. – 472 с.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. *Товарна продукція – це :*

- а) увесь фізичний обсяг виробництва, в тому числі незавершеного;
- б) готова до реалізації вироблена продукція, яка зберігається на складі підприємства;
- в) продукція, за яку надійшли кошти на розрахунковий рахунок підприємства.

3. *Обсяг реалізованої продукції – це :*

- а) обсяг товарної продукції, виготовленої і відвантаженої за даний період;
- б) обсяг товарної продукції на складах підприємства;
- в) обсяг відвантаженої покупцям товарної продукції, за яку в звітному періоді повністю надійшли кошти на розрахунковий рахунок.

2. *Виробнича потужність підприємства – це :*

- а) річний випуск продукції заздалегідь визначених номенклатури, асортименту та якості за умов повного використання устаткування і виробничих площ;
- б) середньорічна вартість основних фондів виробничого призначення;
- в) максимально можливий річний випуск продукції у номенклатурі та асортименті за умов найбільш повного використання виробничого устаткування;
- г) продуктивність наявного устаткування.

3. *Виробнича потужність підприємства визначається за :*

- а) усією номенклатурою вироблюваної профільної продукції;
- б) лише профільною продукцією підприємства;
- в) усією номенклатурою вироблюваної продукції;
- г) усіма асортиментними групами продукції.

4. *Вхідна виробнича потужність підприємства це :*

- а) проектна виробнича потужність;
- б) поточна виробнича потужність;
- в) поточна виробнича потужність на початок року;
- г) фактично досягнута виробнича потужність на кінець року;
- д) середньорічна виробнича потужність підприємства

5. *Виробнича потужність підприємства встановлюється, виходячи з потужності цехів (дільниць, технологічних ліній, агрегатів) основного виробництва :*

- а) обслуговуючих;
- б) допоміжних;
- в) провідних;
- г) основних.

6. *При розрахунку виробничої потужності підприємства не враховується :*

- а) усе діюче і недіюче внаслідок несправності, ремонту та модернізації устаткування основних виробничих цехів;
- б) устаткування, що знаходиться на складі і має бути введено в

експлуатацію в основних цехах протягом року;

в) понаднормоване устаткування допоміжних цехів, що є аналогічним технологічному устаткуванню основних виробничих цехів;

г) устаткування, що знаходиться на складі підприємства.

7. Для підприємств з дискретним процесом виробництва максимально можливий фонд часу роботи устаткування визначається як :

а) календарний фонд часу;

б) календарний фонд часу за мінусом часу, необхідного для проведення ремонтів і технологічних зупинок устаткування;

в) номінальний фонд часу роботи устаткування;

г) дійсний фонд часу роботи устаткування.

8. Для підприємств з безперервним процесом виробництва максимально можливий фонд часу роботи устаткування визначається як :

а) календарний фонд часу;

б) календарний фонд часу за мінусом часу, необхідного для проведення ремонтів і технологічних зупинок устаткування;

в) номінальний фонд часу роботи устаткування;

г) дійсний фонд часу роботи устаткування

9. Якщо коефіцієнт використання виробничої потужності підприємства більше одиниці, то :

а) наявна виробнича потужність підприємства недостатня для виконання виробничої програми;

б) запланована виробнича програма підприємства нижча за його потенційні можливості.

10. Коефіцієнт освоєння проектної потужності відображає співвідношення :

а) обсягу випуску продукції та середньорічної виробничої потужності підприємства;

б) обсягу випуску продукції та проектної потужності підприємства;

в) обсягу випуску продукції та норми її випуску;

г) проектної виробничої потужності підприємства та річного обсягу випуску продукції.

11. Рівень використання устаткування за продуктивністю визначає :

а) коефіцієнт інтенсивності навантаження устаткування;

б) коефіцієнт екстенсивності завантаження устаткування;

в) інтегральний коефіцієнт навантаження устаткування;

г) коефіцієнт змінності устаткування.

12. Підвищення інтенсивного навантаження устаткування та виробничої потужності підприємства можливе за рахунок :

а) застосування прогресивних форм організації виробництва;

б) підвищення коефіцієнта змінності роботи устаткування;

в) скорочення простоїв устаткування;

г) зниження частки недіючих машин та устаткування;

д) виведення з експлуатації неефективно використовуваного устаткування.

13. Збільшення екстенсивного завантаження устаткування та виробничої потужності підприємства можливе за рахунок :

- а) технічного удосконалення устаткування;
- б) запровадження нової технології;
- в) зниження частки недіючих машин та устаткування;
- г) застосування прогресивних форм організації виробництва;
- д) інтенсифікації виробничих процесів.

14. Від яких чинників найбільше залежить виконання виробничої програми підприємства :

- а) забезпеченості сировиною та паливом;
- б) матеріально-технічної бази, забезпеченості матеріальними і трудовими ресурсами та ефективності їх використання;
- в) матеріально-технічної бази і продуктивності праці;
- г) ефективності використання основних фондів та чисельності працівників.

Тема 3 Основні засоби підприємства

Питання для теоретичної підготовки

1. Основні засоби підприємства: поняття, функціонально-елементний склад та оцінка.
2. Знос та амортизація основних засобів: поняття, вимірювання та методи нарахування
3. Системи показників технічного стану й руху основних засобів підприємства.
4. Показники та шляхи підвищення ефективності використання основних фондів.

Ключові поняття:

Основні засоби, оцінка основних фондів, знос, амортизація, норма амортизаційних відрахувань, коефіцієнт зносу, коефіцієнт придатності, коефіцієнт надходження, коефіцієнт вибуття, фондоддача, фондомісткість, фондорентабельність, фондоозброєність праці робітників.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Амортизація – процес перенесення авансованої раніше вартості всіх видів засобів праці на вартість продукції, що виробляється, з метою її повного відшкодування.

Виробничі фонди – сукупність засобів виробництва, які має підприємство для здійснення процесу виробництва. До складу виробничих фондів входять основні й оборотні фонди.

Оборотні фонди – частина виробничих фондів у вигляді певної сукупності предметів праці, елементи яких повністю споживаються у

виробничому циклі, змінюють або повністю втрачають свою натуральну форму й переносять повністю свою вартість на вартість продукції, що виробляється.

Основні фонди – засоби праці, що мають вартість і функціонують у виробництві тривалий час у своїй незмінній споживчій формі, а їхня вартість переноситься конкретною працею на виготовлену продукцію (платні послуги) частинами в міру спрацювання.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ ТЕМИ

1. Терміни служби устаткування та їх оптимізація.
2. Сучасні проблеми амортизаційної політики держави і підприємств різних форм власності.
3. Ефективність різних форм відтворення основних фондів.
4. Джерела формування фінансових коштів підприємства за умов ринкової економіки.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА А

1. Економіка підприємства: збірник практичних задач і конкретних ситуацій: навч. посібник / [За ред. С. Ф. Покропівного]. – Київ : КНЕУ, 2005. – 328 с.
2. Економіка підприємства: підручник / [Г. О. Швиданенко, В. Г. Васильков, Н. П. Гончарова, А. І. Дмитренко та ін.]; за заг. та наук. ред. Г. О. Швиданенко. – Київ : КНЕУ, 2004. – 598 с.
3. Економіка підприємства: підручник / [М. Г. Грещак, В. М. Колот, О. Г. Мендрул та ін.]; за заг. та наук. ред. Г. О. Швиданенко. – Київ : КНЕУ, 2004. – 816 с.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. Виробничі фонди підприємства поділяються на основні й оборотні залежно від :
 - а) тривалості кругообігу;
 - б) способу перенесення своєї вартості в процесі виробництва;
 - в) умов оновлення;
 - г) усі відповіді правильні.
2. Чи відрізняються поняття «засоби виробництва» і «виробничі фонди» підприємства :
 - а) ні, ці поняття ідентичні;
 - б) так, друге поняття є виключно вартісною економічною категорією;
 - в) так, за матеріально-речовим змістом друге поняття входить до складу першого;
 - г) ці поняття економічно не пов'язані.
3. Основні виробничі фонди в кожному виробничому циклі :
 - а) використовуються повністю;
 - б) використовуються частково;
 - в) зовсім можуть не використовуватися.

4. В яких одиницях виміру здійснюється аналіз і планування основних фондів :

- а) лише у вартісних;
- б) лише у натуральних;
- в) у вартісних і натуральних.

5. У процесі виробництва основні фонди підприємства :

- а) змінюють свою споживну вартість;
- б) зберігають свою споживну вартість;
- в) повністю втрачають споживну вартість;
- г) взагалі її не мають.

6. Складниками виробничих фондів підприємства є :

- а) основні фонди;
- б) оборотні фонди;
- в) фонди обігу;
- г) мобільні активи;
- д) правильні відповіді а), б) і в);
- е) правильні відповіді а) і б).

7. Що із наведених активів не відносяться до основних фондів :

- а) транспортні засоби;
- б) запчастини;
- в) споруди;
- г) робочі машини.

8. Основні фонди числяться на балансі підприємства впродовж усього періоду їх функціонування за :

- а) первісною вартістю;
- б) відновною вартістю;
- в) повною (первісною і відновною) вартістю;
- г) залишковою вартістю;
- д) ліквідаційною вартістю.

9. Основні фонди при зарахуванні їх на баланс підприємства в результаті придбання, будівництва оцінюються за :

- а) ринковою вартістю;
- б) відновною вартістю;
- в) повною первісною вартістю;
- г) залишковою вартістю.

10. Внаслідок переоцінки первісна вартість основних фондів змінюється за :

- а) відновленою вартістю;
- б) залишковою вартістю;
- в) ринковою вартістю.

11. Співвідношення окремих видів (груп) основних фондів, у відсотках до їхньої загальної вартості на підприємстві, визначає структуру використовуваних засобів праці :

- а) технологічну;
- б) елементну;
- в) групову;

- г) галузеву;
- д) відтворювальну.

12. Капітальний ремонт діючої машини є економічно виправданим, якщо коефіцієнт ефективності витрат на цей ремонт ($e_{кр}$) має значення :

- а) $e_{кр} > 0$;
- б) $e_{кр} = 0$;
- в) $e_{кр} < 0$.

13. Фізично спрацьоване устаткування, для якого коефіцієнт ефективності витрат на капітальний ремонт має найбільше мінусове значення, потребує в першу чергу :

- а) поточного ремонту;
- б) капітального ремонту;
- в) капітального ремонту з модернізацією;
- г) заміни.

14. Рівень фізичного (матеріального) спрацювання основних виробничих фондів підприємства визначають :

- а) за фактичним строком служби;
- б) за оптимальним строком служби;
- в) за питомою вагою перенесеної вартості;
- г) за питомою вагою списаних основних фондів.

15. Рівень прогресивності основних фондів залежить від :

- а) рівня технічної оснащеності;
- б) рівня співвідношення виробничих і невиробничих основних фондів;
- в) вікового складу основних фондів;
- г) співвідношення активної та пасивної частин основних фондів.

16. Ступінь економічного спрацювання основних фондів підприємства визначають :

- а) за фактичним строком служби;
- б) за оптимальним строком служби;
- в) за питомою вагою перенесеної вартості;
- г) за питомою вагою списаних основних фондів.

17. Яка ознака лежить в основі поділу основних фондів на активну й пасивну частини :

- а) паспортна продуктивність;
- б) цільове призначення;
- в) рівень дохідності;
- г) ступінь спрацьованості;
- д) характер участі у виробничих процесах.

18. Яка ознака лежить в основі поділу основних фондів на виробничі і невиробничі :

- а) паспортна продуктивність;
- б) сфера використання;
- в) рівень дохідності;
- г) характер участі у виробничих процесах

19. *Строк служби засобів праці з моменту введення у виробничий процес до вибуття є :*

- а) реальним строком служби;
- б) фактичним строком служби;
- в) оптимальним строком служби;
- г) нормативним строком служби.

20. *Амортизація основних фондів – це :*

- а) зношення основних фондів;
- б) процес перенесення вартості основних фондів на собівартість продукції, що виготовляється;
- в) відтворення основних фондів;
- г) витрати на утримання основних фондів.

21. *Удосконалення діючого виробничого устаткування з метою запобігання техніко-економічному старінню і підвищення техніко-експлуатаційних параметрів до рівня сучасних вимог виробництва здійснюється за рахунок проведення :*

- а) поточного ремонту;
- б) капітального ремонту;
- в) модернізації;
- г) заміни.

22. *Яка форма зносу основних фондів характеризується впровадженням нових, більш удосконалених і економічно ефективних машин і обладнання :*

- а) фізичний знос I форми;
- б) моральний знос I форми;
- в) фізичний знос II форми;
- г) моральний знос II форми.

23. *Підвищення технічного рівня виробництва без розширення існуючих виробничих площ можливе за рахунок проведення :*

- а) капітального ремонту;
- б) технічного переозброєння діючого підприємства;
- в) реконструкції діючого підприємства;
- г) розширення діючого підприємства;
- д) нового будівництва.

24. *Призначення _____ – це збереження засобів праці у придатному для продуктивного використання стані :*

- а) капітального ремонту;
- б) технічного переозброєння діючого підприємства;
- в) реконструкції діючого підприємства;
- г) поточного ремонту.

25. *Середньорічна вартість основних фондів підприємства розраховується на основі :*

- а) величини власних основних фондів за первісною вартістю;
- б) величини власних основних фондів за залишковою вартістю;
- в) величини власних і орендованих основних фондів за первісною чи відновною вартістю;

- г) величини орендованих основних фондів за залишковою вартістю;
26. *Узагальнюючі показники рівня використання основних фондів підприємства – це :*
- а) коефіцієнт оновлення основних фондів;
 - б) фондомісткість продукції;
 - в) коефіцієнт змінності роботи устаткування;
 - г) коефіцієнт використання поточної потужності підприємства.
27. *Який з показників характеризує ефективність відтворення основних фондів підприємства :*
- а) коефіцієнт спрацювання устаткування;
 - б) коефіцієнт змінності роботи устаткування;
 - в) фондovіддача.
28. *Фондовіддача – це показник, який визначає :*
- а) величину основних фондів на одиницю виготовленої продукції;
 - б) рівень використання оборотних фондів підприємства;
 - в) випуск продукції на одну гривню основних фондів;
 - г) ефективність відтворення усієї сукупності засобів праці.
29. *Коефіцієнт співвідношення активної та пасивної частин основних фондів підприємства характеризує :*
- а) рівень фондоозброєності праці;
 - б) рівень прогресивності основних фондів;
 - в) інтенсивність використання;
 - г) вихідну потужність підприємства.
30. *Випуск продукції в розрахунку на одиницю устаткування характеризує :*
- а) інтенсивність навантаження устаткування;
 - б) напруженість використання устаткування;
 - в) змінність роботи устаткування;
 - г) ефективність оновлення основних фондів.
31. *Відношення кількості виготовлених виробів за одиницю часу до технічної (паспортної) продуктивності відповідного устаткування характеризує :*
- а) напруженість використання устаткування;
 - б) змінність роботи устаткування;
 - в) ефективність оновлення основних фондів;
 - г) інтенсивність навантаження устаткування
32. *Ваша думка, який показник визначається шляхом поділення фактично відпрацьованих верстатo-змін на загальну кількість верстатів :*
- а) коефіцієнт екстенсивний;
 - б) коефіцієнт інтенсивний;
 - в) коефіцієнт інтегральний;
 - г) коефіцієнт змінності.
33. *Капітальний ремонт обладнання – це :*
- а) усунення дрібних пошкоджень і дефектів устаткування, заміна мастила та регулювання окремих механізмів;
 - б) заміна або відновлення окремих частин (деталей, вузлів)

устаткування, регулювання його механізмів;

в) повне розбирання устаткування, ремонт зношених деталей і вузлів, заміна тих, що не підлягають ремонту, регулювання та випробування під навантаженням його механізмів;

г) процес підвищення технічного рівня діючого устаткування шляхом внесення до його конструкції часткових змін.

34. Поточний ремонт обладнання – це :

а) усунення дрібних пошкоджень і дефектів устаткування, заміна мастила та регулювання окремих механізмів;

б) заміна або відновлення окремих частин (деталей, вузлів) устаткування, регулювання його механізмів;

в) повне розбирання устаткування, ремонт зношених деталей і вузлів, заміна тих, що не підлягають ремонту, регулювання та випробування під навантаженням його механізмів;

г) процес підвищення технічного рівня діючого устаткування шляхом внесення до його конструкції часткових змін.

35. Заміна або відновлення окремих частин (деталей, вузлів) устаткування, регулювання його механізмів передбачається (здійснюється) під час проведення :

а) капітального ремонту та модернізації;

б) капітального ремонту;

в) поточного ремонту;

г) технічного обслуговування.

36. Капітальне будівництво –це :

а) будівельно-монтажні роботи зі зведення будинків, споруд;

б) придбання устаткування, транспортних засобів, виробничо-господарського інвентарю;

в) сукупність робіт, пов'язаних із створенням основних фондів;

г) придбання сировини, основних і допоміжних матеріалів;

д) роботи, пов'язані з винахідництвом і раціоналізаторством;

е) правильні відповіді а), б) і в);

ж) всі відповіді правильні.

36. Метою проведення модернізації є :

а) проведення повного або часткового переобладнання виробництва;

б) вилучення з експлуатації фізично спрацьованих і технічно застарілих засобів праці;

в) удосконалення діючого виробничого устаткування;

г) відшкодування нормального фізичного спрацювання конструктивних елементів засобів праці й максимально можливе відновлення їхніх первісних техніко-експлуатаційних параметрів;

д) запобігання техніко-економічному старінню окремих видів засобів праці і підвищення їхніх техніко-експлуатаційних параметрів до рівня сучасних вимог виробництва.

37. Які з нижченаведених показників характеризують ступінь технічної оснащеності праці персоналу :

- а) фондоозброєність праці;
- б) трудомісткість продукції;
- в) продуктивність праці;
- г) жоден з наведених показників.

38. Коефіцієнт механоозброєності праці розраховується як відношення :

- а) середньорічної вартості машин і устаткування до загальної кількості робітників;
- б) середньорічної вартості машин і устаткування до кількості робітників у найбільшу зміну;
- в) середньорічної вартості виробничих фондів підприємства до кількості робітників.

Тема 4 Оборотні кошти підприємства

Основні терміни й поняття:

Оборотні кошти, елементна структура, нормування, методи нормування, норматив оборотних коштів у виробничих запасах, норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві, коефіцієнт оборотності, коефіцієнт завантаження

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМИ

1. Визначення, складові елементи оборотних коштів підприємства.

Необхідно встановити сутнісну характеристику оборотних коштів, виділити основні етапи їх кругообігу й надати класифікацію оборотних коштів за різними ознаками:

- ✓ сферами обслуговування (оборотні кошти сфери виробництва й обігу);
- ✓ методами планування (нормовані й ненормовані);
- ✓ джерелами фінансування (власні й залучені).

Слід звернути увагу на загальні обсяги оборотних коштів, необхідних для ефективної виробничої та комерційної діяльності підприємства, дослідити, як змінюється співвідношення оборотних коштів у сферах виробництва й обігу залежно від напрямів діяльності підприємства та специфічних особливостей певної галузі.

Треба дослідити динаміку функціональної та елементної структури оборотних коштів на підприємствах різних галузей національної економіки.

2. Нормування оборотних коштів підприємства

Необхідно визначити основну мету й призначення робіт з розрахунку нормативів оборотних коштів.

Розглянути основні методи нормування: аналітичний, коефіцієнтний, прямого розрахунку.

Ознайомитися і на прикладах навчитись обчислювати нормативи оборотних коштів в окремих їх елементах (виробничих запасах, незавершеному виробництві, витратах майбутніх періодів, залишках готової продукції).

Опанувати методикою розрахунку сукупного нормативу оборотних коштів підприємства.

3. Показники й шляхи прискорення оборотності оборотних коштів.

Ознайомлення з сукупністю показників рівня ефективності використання обігових коштів: коефіцієнтами оборотності й завантаження, тривалістю одного обороту, рентабельністю. Необхідно вивчити методику розрахунку цих показників, а також дослідити шляхи підвищення ефективності використання оборотних коштів за рахунок: оптимізації запасів ресурсів і незавершеного виробництва; скорочення тривалості виробничого циклу; поліпшення організації матеріально-технічного забезпечення; прискорення реалізації виробленої продукції.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Оборотні кошти – сукупність грошових коштів підприємства, необхідних для формування та забезпечення кругообігу виробничих оборотних фондів і фондів обігу.

Нормування – це економічний обґрунтований розрахунок мінімальної потреби у фінансових ресурсах, необхідних підприємству для створення запасів товарно-матеріальних цінностей, які забезпечують його нормальну роботу.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ ТЕМИ

1. Основні показники рівня ефективності використання оборотних фондів.
2. Проблеми підвищення ефективності використання оборотних коштів на підприємствах України.
3. Визначення потреби підприємства в оборотних коштах на основі нормативів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Економіка підприємства : навч. посіб. / [За ред. О. П. Крайник]. – Львів : «Львівська політехніка», 2003. – 208с.
2. Стоянова Е. С. Управление оборотным капиталом / Е. С. Стоянова. – М. : Перспектива, 1998. – 127 с.
3. Фінанси підприємств : підручник / А. М. Поддєрьогін [та ін.] ; ред. А. М. Поддєрьогін ; Київський національний економічний ун-т. – Київ : [б.в.], 1998. – 366 с.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. *Оборотні кошти підприємства мають :*
 - а) лише матеріально-речову форму;
 - б) лише вартісну форму;
 - в) матеріально-речову та вартісну форми.
2. *До складу оборотних коштів підприємства входять...*
 - а) запаси матеріалів, запасних частин, палива, готової продукції на складі;
 - б) оборотні фонди й фонди обігу;

- в) незавершене виробництво, готова продукція на складі;
- г) виробничі запаси, витрати майбутніх періодів, фонди обігу
- д) устаткування цехів, готова продукція на складі.

3. Яка частина оборотних коштів обслуговує сферу обігу :

- а) готова продукція, що відвантажена;
- б) сировина і основні матеріали;
- в) тара і запасні частини;
- г) незавершене виробництво.

4. Яка частина оборотних фондів найбільш повно характеризує виробничі запаси :

- а) сировина, матеріали, напівфабрикати покупні, паливо, запчастини;
- б) незавершене виробництво, сировина, матеріали;
- в) напівфабрикати власного виготовлення і покупні напівфабрикати;
- г) витрати майбутніх періодів і швидкоспрацьовані предмети.

5. Чим відрізняються оборотні засоби від оборотних фондів :

- а) виробничими запасами;
- б) грошовим виразом;
- в) фондами обігу;

г) незавершеним виробництвом.

6. Матеріальні оборотні кошти – це :

- а) виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція на складі та товари, відвантажені, але не оплачені;
- б) виробничі запаси, готова продукція на складі та товари, відвантажені, але не оплачені;
- в) малоцінні й швидко спрацьовувані предмети, незавершене виробництво й напівфабрикати власного виробництва, сировина, матеріали, тара і готова продукція;
- г) сировина, матеріали, покупні напівфабрикати, готова продукція і товари, відвантажені, але не оплачені.

7. Що таке норматив власних оборотних коштів :

- а) мінімальна сума коштів, що забезпечує підприємницьку діяльність;
- б) поточний запас оборотних коштів;
- в) мінімальна потреба у власних оборотних коштах, необхідних для нормальної роботи підприємства;
- г) сукупність оборотних засобів і фондів обігу.

8. Що означає нормування оборотних коштів :

- а) забезпечення стійкого фінансового стану підприємства;
- б) встановлення розмірів власних оборотних засобів, які необхідні підприємству для нормальної роботи;
- в) збільшення або зменшення оборотних коштів;
- г) контроль правильності використання оборотних засобів.

9. Які з нижченаведених елементів оборотних коштів підприємства не нормуються :

- а) видатки майбутніх періодів;
- б) залишки готової продукції на складі;

- в) грошові кошти на розрахунковому рахунку;
- г) незавершене виробництво.

10. До нормованих оборотних коштів відносяться :

- а) залишки готової продукції на складі;
- б) грошові кошти на розрахунковому рахунку;
- в) дебіторська заборгованість;
- г) відвантажена покупцеві продукція.

11. Оборотні кошти підприємства, зайняті у сфері виробництва, – це :

- а) виробничі запаси;
- б) незавершене виробництво;
- в) витрати майбутніх періодів;
- г) правильні відповіді а) і б);
- д) всі відповіді правильні.

12. Який чинник впливає на формування виробничих запасів підприємства :

- а) потреба в матеріальних ресурсах;
- б) періодичність використання матеріальних ресурсів у виробництві;
- в) сезонність виробництва, споживання та транспортування;
- г) всі наведені чинники.

13. Показник, що характеризує добуток односторонньої потреби матеріальних цінностей до норми запасу, називається :

- а) нормативом оборотних коштів;
- б) нормою оборотних коштів;
- в) коефіцієнтом оборотності;
- г) правильна відповідь відсутня

14. Метод розрахунку оборотних коштів, який передбачає ретельний аналіз наявних товарно-матеріальних цінностей з подальшим корегуванням фактичних запасів і вилученням з них надлишкових, називається :

- а) аналітичним методом;
- б) коефіцієнтним методом;
- в) методом прямого розрахунку.

15. Метод розрахунку оборотних коштів, який передбачає науково обґрунтований розрахунок нормативів за кожним нормованим елементом оборотних коштів, називається :

- а) аналітичним методом;
- б) коефіцієнтним методом;
- в) методом прямого розрахунку;
- г) правильна відповідь відсутня.

16. Норма запасу деталей на одиницю ремонтної складності відповідних машин та устаткування є основою для розрахунку оборотних коштів :

- а) у виробничих запасах, що належать до оборотних фондів;
- б) у виробничих запасах, що тяжіють до основних фондів;
- в) у незавершеному виробництві;
- г) у витратах майбутніх періодів.

17. Розмір якого запасу визначається в межах половини середнього інтервалу між поставками :

- а) транспортного запасу;
- б) підготовчого запасу;
- в) поточного запасу;
- г) резервного запасу.

18. Страховий (резервний) запас визначається як :

- а) половина середнього інтервалу між поставками;
- б) період часу з моменту виставленого постачальнику рахунка до прибуття вантажу на склад підприємства;
- в) період, необхідний для термінового оформлення замовлення та доставку матеріалів від їх виробника до споживача;
- г) період, необхідний для приймання, складування і підготовки до виробничого використання матеріальних ресурсів.

19. Який норматив оборотних коштів визначають шляхом помноження середньодобового споживання матеріалів у вартісному вираженні на норму їх запасу в днях :

- а) норматив оборотних коштів у виробничих запасах, що тяжіють до основних фондів;
- б) норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві;
- в) норматив оборотних коштів у залишках готової продукції;
- г) норматив оборотних коштів у виробничих запасах, що відносяться до оборотних фондів.

20. Норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві визначається як :

- а) добуток вартості середньодобового споживання матеріалів на норму їх запасу в днях;
- б) добуток вартості середньодобового випуску продукції, скорегованої на коефіцієнт наростання витрат, на тривалість виробничого циклу в днях;
- в) добуток вартості одноденного випуску готових виробів на норму їх запасу на складі в днях;
- г) добуток середньої тривалості виробничого циклу на середньоденний випуск товарної продукції за її виробничою собівартістю.

21. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів характеризує :

- а) розмір реалізованої продукції, який припадає на одну гривню виробничих фондів;
- б) середню тривалість одного обороту;
- в) величину оборотних коштів за відповідний звітний період;
- г) рівень технічної оснащеності праці;
- д) витрати виробничих фондів на одну гривню товарної продукції.

22. Який показник характеризує швидкість обороту обігових коштів підприємства :

- а) коефіцієнт оборотності;
- б) коефіцієнт завантаження;
- в) тривалість одного обороту;

- г) рентабельність обігових коштів.
23. *Оборотні кошти підприємства використовуються ефективніше тоді, коли :*
- а) більша частина їх зайнята у сфері обігу;
 - б) більша частина їх зайнята у сфері виробництва;
 - в) вони рівномірно зайняті як у сфері виробництва, так і у сфері обігу.
24. *Вивільнення грошових коштів з обороту відбувається внаслідок :*
- а) прискорення оборотності;
 - б) скорочення тривалості одного обороту;
 - в) зменшення потрібної суми коштів;
 - г) правильні відповіді а) і б);
 - д) всі відповіді правильні.
25. *Скорочення тривалості виробничого циклу дає можливість :*
- а) збільшити тривалість одного обороту;
 - б) збільшити коефіцієнт завантаження оборотних коштів;
 - в) вивільнити оборотні кошти;
 - г) скоротити кількість оборотів оборотних коштів.
26. *Що характеризує матеріаломісткість продукції :*
- а) економічне використання матеріалів;
 - б) технічний рівень виробництва;
 - в) вихід готової продукції з матеріалів;
 - г) кількість матеріальних ресурсів на одиницю продукції.
27. *У процесі виробництва оборотні фонди підприємства :*
- а) змінюють свою споживну вартість;
 - б) зберігають свою споживну вартість;
 - в) повністю втрачають споживну вартість;
 - г) узагалі її не мають.
28. *Оборотні фонди підприємства переносять свою вартість на вартість продукції, що виробляється :*
- а) частинами в міру спрацювання;
 - б) повністю відноситься на витрати виробництва;
 - в) не переноситься;
29. *До виробничих запасів підприємства не відносяться*
- а) сировина, пальне і паливо;
 - б) напівфабрикати власного виготовлення;
 - в) основні та допоміжні матеріали;
 - г) малоцінний інструмент.
30. *Напівфабрикати власного виробництва – це :*
- а) предмети праці, обробка яких не завершена в одному із виробничих підрозділів підприємства;
 - б) предмети праці, які перебувають безпосередньо на робочих місцях;
 - в) предмети праці, що повністю оброблені в даному виробничому підрозділі підприємства, але потребують подальшої обробки в інших підрозділах;
 - г) предмети праці, що перебувають у процесі транспортування від

одного робочого місця до іншого.

31. Які види виробничих запасів підприємства у процесі свого кругообороту з самого початку використання переходять у фазу незавершеного виробництва :

- а) покупні напівфабрикати;
- б) сировина, основні та допоміжні матеріали;
- в) малоцінний інструмент;
- г) тара, пальне і паливо.

32. Видатки майбутніх періодів – це :

- а) майбутні грошові витрати;
- б) грошові витрати, що матимуть місце у наступному періоді часу, але виплачуються сьогодні;
- в) грошові витрати, що мають місце у даному періоді часу, але відшкодовуються за рахунок собівартості продукції у наступному періоді;
- г) грошові витрати, які мають бути погашені покупцями продукції.

33. Співвідношення оборотних фондів у розрізі окремих елементів характеризує їхню :

- а) відтворювальну структуру;
- б) видову структуру;
- в) вікову структуру;
- г) елементну структуру;
- д) виробничо-технологічну структуру.

34. Метод нормування витрат матеріальних ресурсів, що базується на глибокому аналізі й техніко-економічному обґрунтуванні всіх елементів норми з використанням найновіших досягнень техніки і технології виробництва, називається :

- а) аналітико-розрахунковим методом;
- б) дослідно-лабораторним методом;
- в) звітно-статистичним методом.

41. Джерела економії матеріальних ресурсів показують :

- а) за допомогою яких заходів можна заощаджувати ті чи інші види матеріальних ресурсів;
- б) за рахунок чого може бути досягнута економія ресурсів;
- в) яким чином можна заощаджувати ті чи інші види матеріальних ресурсів.

35. Які з нижченаведених заходів економії матеріальних ресурсів належать до виробничо-технічних :

- а) удосконалення матеріальних нормативів;
- б) поліпшення організації матеріального забезпечення;
- в) запровадження маловідходної та безвідходної технології;
- г) упорядкування системи ціноутворення.

Тема 5 Персонал підприємства, продуктивність і оплата праці

Основні терміни й поняття:

Трудові ресурси, персонал, кадри, трудовий потенціал, категорії персоналу, керівники, спеціалісти, службовці, робітники, професія, спеціальність, кваліфікація, чисельність персоналу, продуктивність праці, тарифна ставка, тарифна сітка, форми і системи оплати праці, продуктивність праці, мотивація

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМИ

При вивченні теми треба ознайомитися з такими групами питань:

1. Поняття, класифікація і структура персоналу.

Слід з'ясувати:

1) термінологічне значення поняття «персонал» у контексті тлумачення трудових ресурсів, кадрів і трудового потенціалу підприємства. Слід звернути увагу на те, що трудові ресурси бувають реальні й потенційні, а кадри є складовою трудового потенціалу підприємства;

2) класифікаційний поділ персоналу підприємства:

- ✓ за категоріями – на керівників, спеціалістів, службовців, робітників;
- ✓ за участю у виробничому процесі - на промислово-виробничий персонал і персонал невиробничих підрозділів;
- ✓ за кваліфікацією – на працівників висококваліфікованих, кваліфікованих, малокваліфікованих і некваліфікованих;
- ✓ за професією – на слюсарів, механіків, ливарників, зварювальників тощо;

3) чинники, що впливають на зміну структури персоналу підприємства;

4) показники інтенсивності руху персоналу.

2. Продуктивність праці персоналу: сутність, методи визначення та чинники підвищення.

1) Слід з'ясувати сутність продуктивності праці персоналу й показники її вимірювання (виробіток, трудомісткість).

2) Встановити три методи визначення виробітку: натуральний, вартісний і трудовий.

3) Ознайомитися з групами чинників підвищення продуктивності праці: структурні зрушення у виробництві; підвищення технічного рівня виробництва; вдосконалення організації виробництва, праці та управління; збільшення обсягів виробництва; введення і освоєння нових виробничих об'єктів, галузеві чинники.

4) Необхідно набути навичок в обчисленні економії робочої сили та можливого підвищення продуктивності праці під впливом кожного техніко-економічного чинника.

3. Мотивація трудової діяльності

1) Визначення сутності мотивації трудової діяльності, розгляд існуючих теорій мотивації.

2) Класифікація методів мотивації високоефективної праці

4. Система оплати праці на підприємстві

1) Ознайомитися з визначенням поняття оплати праці (заробітної плати) та її основними функції – відтворення і стимулювання. Слід виокремлювати номінальну й реальну заробітну плату та їх співвідношення.

2) Засвоїти основні елементи тарифної системи (тарифні сітки, тарифні ставки та тарифно-кваліфікаційні довідники), а також схеми посадових окладів, усвідомивши роль і значення кожного з цих елементів.

3) Ознайомлення із сутністю форм оплати праці: погодинної і відрядної. Розглянути основні системи погодинної (пряму погодинну, погодинно-преміальну і посадових окладів) і відрядної (пряму відрядну, відрядно-паралельну, непряму відрядну та акордну) форм оплати праці.

4) Розглянути механізм державного регулювання оплати праці, який здійснюється шляхом встановлення: мінімальної заробітної плати; умов визначення частини доходу, що спрямовується на оплату праці; міжгалузевих співвідношень в оплаті праці; умов і розмірів оплати праці в бюджетних організаціях та установах; максимальних розмірів посадових окладів керівників державних виробничих підприємств, рівня оподаткування юридичних і фізичних осіб.

5. Визначення чисельності окремих категорій працівників.

1) визначити групи чинників, що беруться до уваги в розрахунках необхідної підприємству чисельності працівників промислово-виробничого персоналу та персоналу непромислової групи;

2) навчитись розраховувати чисельність керівників, спеціалістів, службовців певного підприємства залежно від його розмірів, сфер діяльності та форми власності;

3) ознайомитися з методологією визначення чисельності робітників різних категорій і професій; на конкретних прикладах набути навичок виконання розрахунків чисельності робітників виробничих підприємств, прогнозування динаміки чисельності робітників залежно від зміни виробничої програми підприємства.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Заробітна плата – це будь-який заробіток, обчислений, як правило, у грошовому вираженні, який за трудовим договором власник або вповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану роботу або надані послуги.

Кваліфікація – сукупність спеціальних знань і практичних навичок, що визначають ступінь підготовленості працівника до виконання професійних функцій обумовленої складності.

Мотивація – спонукальна причина, привід до будь-якої дії.

Персонал – сукупність постійних працівників, які мають необхідну професійну підготовку та (або) досвід практичної діяльності.

Продуктивність праці – кількісне відношення обсягу отриманого продукту до праці, затраченої на його виготовлення. Вимірюється кількістю продукції на одиницю часу (виробітком) або витратами часу на одиницю продукції (трудомісткістю).

Професія – вид трудової діяльності, здійснювання якої потребує відповідного комплексу спеціальних знань і практичних навичок.

Спеціальність – різновид трудової діяльності в межах професії.

Трудові ресурси – частина працездатного населення, що за своїми віковими, фізичними, освітніми даними відповідає тій чи іншій сфері діяльності.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ ТЕМИ

1. Система розрахунків можливого підвищення продуктивності праці за рахунок дії певної сукупності й окремих чинників.

2. Вибір оптимальних форм і систем оплати праці на підприємствах різних форм власності.

3. Зарубіжний і вітчизняний досвід щодо участі працівників у прибутках (доходах) та власності приватизованих підприємств.

1. Тенденції динаміки структури персоналу.

2. Концепція якості трудового життя: сутність, основні положення, соціальне значення.

3. Система розрахунків можливого підвищення продуктивності праці на підприємстві.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 р. (станом на 02.01.2016 р) // ВВР Української РСР. – 1971. – Дод. до № 50. – Ст. 375.

2. Про оплату праці : Закон України від 24 березня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 17.

3. Абрамов В. М. Мотивація і стимулювання праці в умовах переходу до ринку / В. М. Абрамов, В. М. Данюк, А. М. Колот. – Одеса : ОКФА, 1995. – 96 с.

4. Воронкова А. Вибір системи оплати і заохочення праці / А. Воронкова // Економіст. – 2007. – № 3. – С. 25.

5. Державне регулювання заробітної плати та умов праці має за орієнтир міжнародні стандарти / Праця і зарплата. – 2007. – № 19. – С. 2.

6. Колот А. М. Мотивація, стимулювання й оцінка персоналу / А. М. Колот. – Київ : КНЕУ, 1998. – 224 с.

7. Тимош І. М. Економіка праці: навч. посіб. / І. М. Тимош. – Тернопіль : Астон, 2001. – 347 с.

8. Ткаченко Л. Заробітна плата на тлі соціальних стандартів / Л. Ткаченко // Праця і зарплата. – 2007. – № 21. – С. 4-5.

9. Управление персоналом организации: учебник / [Под ред. А.Я.Кибанова]. – [2-е изд] – М.: ИНФРА-М, 2002. – 638 с.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. *Трудові ресурси – це :*
 - а) усі люди працездатного віку;
 - б) люди працездатного віку, підлітки та пенсіонери, які працюють;
 - в) будь-яка чисельність працюючих разом людей на даному підприємстві;
 - г) сукупність постійних працівників, які мають необхідну професійну підготовку та певний досвід практичної діяльності.
2. *Сукупність постійних працівників, які мають необхідну професійну підготовку та певний досвід практичної діяльності, називають :*
 - а) трудовим колективом підприємства;
 - б) персоналом підприємства;
 - в) трудовими ресурсами;
 - г) трудовим потенціалом підприємства.
3. *До категорії «службовець» відносяться працівники, які :*
 - а) займаються інженерно-технічними та економічними роботами;
 - б) зайняті безпосередньо у процесі виробництва та надання матеріальних благ;
 - в) здійснюють підготовку та оформлення документації, облік і контроль, господарське обслуговування;
 - г) обіймають посади керівників структурних підрозділів підприємства;
 - д) виконують суто розумову роботу.
4. *Вид трудової діяльності, здійснення якої потребує відповідних спеціальних знань і практичних навичок, називається :*
 - а) професією;
 - б) спеціальністю;
 - в) кваліфікацією;
 - г) категорією.
5. *Спеціальність – це...*
 - а) вид трудової діяльності, здійснення якої потребує відповідних спеціальних знань;
 - б) вид трудової діяльності, здійснення якої потребує практичних навичок;
 - в) більш вузький різновид трудової діяльності в межах професії;
 - г) сукупність спеціальних знань і практичних навичок, що визначають ступінь підготовленості працівника до виконання професійних функцій обумовленої складності.
6. *Спеціалістами вищої кваліфікації називають працівників :*
 - а) із середньою освітою та деяким практичним досвідом;
 - б) які обіймають певні посади, але не мають спеціальної освіти;
 - в) які мають наукові ступені й звання;
 - г) з вищою спеціальною освітою і значним практичним досвідом
 - д) певного працездатного віку.

7. Структура персоналу – це відсоткове співвідношення окремих груп персоналу за такими класифікаційними ознаками, як :

- а) категорія персоналу;
- б) вік персоналу;
- в) освіта й кваліфікація персоналу;
- г) всі відповіді правильні.

8. Чисельність працівників, яка включає всіх постійних, тимчасових і сезонних працюючих, прийнятих на роботу на строк один і більше днів незалежно від того, знаходяться вони на роботі, у відпустці, відрядженні, звільнені від праці за хворобою чи з інших причин, називається :

- а) явочною;
- б) обліковою;
- в) середньообліковою.

9. Різниця між обліковою і явочною чисельністю характеризує :

- а) плинність персоналу;
- б) структуру персоналу;
- в) резерв персоналу, що має використовуватися для заміни тих, що не виходять на роботу з поважних причин;
- г) кількість персоналу, звільненого з поважних причин у цьому звітному періоді.

10. Професійний склад персоналу підприємства не залежить від :

- а) характеру продукції чи послуг, що надаються підприємством;
- б) характеру ринку праці;
- в) специфіки галузі діяльності підприємства;
- г) рівня технічного розвитку підприємства.

11. Співвідношення чисельності основних робітників і чисельності допоміжних робітників – це показник :

- а) частки окремих категорій працівників;
- б) плинності персоналу;
- в) рівня дисципліни;
- г) продуктивності праці.

12. Коефіцієнт відповідності кваліфікації робітників рівню складності виконуваних ними робіт обчислюється як відношення :

- а) чисельності основних робітників до чисельності допоміжних робітників;
- б) загальної суми років роботи на даному підприємстві всього персоналу до середньооблікової чисельності;
- в) чисельності висококваліфікованих і кваліфікованих робітників до загальної кількості робітників;
- г) середнього тарифного розряду групи робітників до середнього тарифного розряду робіт, які вони виконують.

13. Співвідношення кількості звільнених працівників з усіх причин і середньооблікової їх чисельності – це показник :

- а) частки окремих категорій працівників;
- б) плинності персоналу;

- в) рівня дисципліни;
- г) продуктивності праці.

14. Співвідношення неявок на роботу і кількості відпрацьованих людино-годин – це показник :

- а) частки окремих категорій працівників;
- б) плинності персоналу;
- в) рівня дисципліни;
- г) продуктивності праці

15. Від яких факторів залежить чисельність основних робітників зайнятих на нормованих роботах :

- а) кількості змін роботи обладнання і загальної кількості обладнання;
- б) трудомісткості виробничої програми і корисного фонду робочого часу одного робітника;
- в) кількості виробів і норми виробітку;
- г) кількості робочих місць і кількості змін.

16. Продуктивність праці – це :

- а) витрати суспільно необхідної праці на виробництво одиниці продукції;
- б) витрати живої праці на виробництво одиниці продукції;
- в) продуктивна сила праці, тобто здатність за одиницю робочого часу створити певні споживчі вартості;
- г) міра кількості затраченої праці;
- д) кількість продукції за одиницю робочого часу.

17. До негрошових методів мотивації результативної діяльності працівників належать :

- а) гнучкі робочі графіки;
- б) оплата навчання;
- в) доплата за стаж;
- г) пільгове користування житлом;
- д) правильна відповідь відсутня.

18. Згідно з теорією ієрархії потреб Маслоу потреби людей виокремлюються у :

- а) шість основних груп;
- б) п'ять основних груп;
- в) три основні групи;
- г) дві основні групи.

19. Відповідно до теорії Маслоу ієрархія задоволення потреб людей відбиває рух :

- а) тільки від нижнього до верхнього рівня потреб;
- б) не тільки від нижнього до верхнього рівня потреб, а й зворотній рух;
- в) згори донизу, якщо незадоволено потреби вищого рівня.

20. *Механізм державного регулювання оплати праці реалізується через :*

- а) механізм стимулювання та механізм соціального захисту;
- б) механізм оплати праці та механізм соціального захисту;
- в) систему заходів щодо встановлення певного рівня безробіття;
- г) державну політику соціального захисту.

21. *Державний соціальний захист реалізується через :*

- а) встановлення міжгалузевих співвідношень в оплаті праці;
- б) впровадження допомоги сім'ям з низькими доходами;
- в) реалізацію політики скорочення державних видатків;
- г) скорочення посадових окладів працівникам державних установ та організацій.

22. *Оплата праці – це :*

- а) заробіток у вигляді винагород, інших заохочувальних і компенсаційних виплат;
- б) будь-який заробіток, що залежить від результатів праці працівника і визначається тарифними ставками, розцінками, посадовими окладами;
- в) будь-який заробіток, який за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану роботу або надані послуги;
- г) встановлений державою розмір заробітної плати нижче якого не може здійснюватись оплата за фактично виконану роботу.

23. *Основна заробітна плата – це :*

- а) будь який заробіток, що залежить від результатів праці працівника і визначається тарифними ставками, розцінками, посадовими окладами;
- б) встановлений державою розмір заробітної плати нижче якого не може здійснюватись оплата за фактично виконану роботу;
- в) будь який заробіток, що за трудовим договором виплачується працівникові за виконану роботу й надані послуги.

24. *Основна (тарифна) частина заробітної плати працівника не залежить від :*

- а) результатів його роботи;
- б) рівня його кваліфікації;
- в) складності робіт, що ним виконуються;
- г) результатів господарської діяльності, підприємства, на якому він працює.

25. *Використання якого з теоретично можливих засобів державного регулювання оплати праці є неприйнятним для держав з ринковою економікою :*

- а) установа мінімальної заробітної плати;
- б) оподаткування заробітної плати і прирівняних до неї доходів;
- в) обмеження верхньої межі заробітної плати найманого працівника;
- г) установа єдиної державної тарифної системи оплати праці найманого працівника для підприємств усіх форм власності.

26. До сфери державного регулювання оплати праці згідно з чинним законодавством належить регулювання :

- а) мінімальної заробітної плати;
- б) оплати праці в організаціях, що фінансуються з бюджету;
- в) розмірів посадових окладів керівників державних підприємств;
- г) всі наведені відповіді правильні.

27. Договірне регулювання оплати праці найманих працівників підприємств здійснюється на основі :

- а) єдиної державної тарифної системи;
- б) системи тарифних угод;
- в) типового контракту;
- г) цивільно-правового законодавства.

28. Мінімальна заробітна плата – це :

- а) будь-який заробіток, що залежить від результатів роботи працівника і визначається тарифними ставками, розцінками, посадовими окладами;
- б) встановлений державою розмір заробітної плати, менше якого не може здійснюватись оплата за фактично виконану роботу (за повний місяць);
- в) будь-який заробіток, що за трудовим договором виплачується працівникові за виконану роботу та надані послуги.

29. Тарифна система оплати праці розробляється і використовується для :

- а) порівняння праці різної якості й кількості;
- б) розподілу робіт і працівників залежно від їх відповідно складності й кваліфікації за певною системою;
- в) формування та регулювання (диференціації) основної частини заробітної плати;
- г) вирішення лише б) і в) завдання;
- д) вирішення кожного із зазначених завдань.

30. Тарифна система оплати праці працівників включає ...

- а) тарифні ставки, тарифно-кваліфікаційний довідник;
- б) тарифні ставки, тарифні сітки, тарифно-кваліфікаційний довідник, регіональний та галузевий коефіцієнти;
- в) тарифні ставки, тарифні сітки;
- г) тарифні ставки, посадові оклади;
- д) тарифно-кваліфікаційний довідник, посадові оклади, преміальне положення.

31. При відрядній формі оплата праці проводиться за :

- а) нормами й розцінками, встановленими за розрядом виконуваних робіт;
- б) тарифною сіткою;
- в) штатним розкладом підприємства;
- г) штатним розкладом плюс преміальні.

32. *Заробіток працівника, що розраховується шляхом перемноження кількості одиниць виробленої продукції та розцінки за одиницю продукції, є заробіток при :*

- а) відрядно-прогресивній системі;
- б) прямій відрядній системі;
- в) непрямій системі;
- г) відрядно-преміальній системі.

33. *До погодинної форми оплати праці належать :*

- а) акордна;
- б) непряма відрядна;
- в) відрядно-преміальна;
- г) жодна з наведених форм.

34. *Генеральні й галузеві тарифні угоди укладаються між :*

- а) профспілками, що представляють більшість найманих працівників, та власниками підприємств, на яких зайнята більшість працівників;
- б) профспілками, що представляють більшість найманих працівників, та повноважними органами державної виконавчої влади;
- в) власниками підприємств, на яких зайнята більшість найманих працівників, та повноважними органами державної виконавчої влади;
- г) профспілками, що об'єдналися для ведення переговорів та укладання угоди, та директорами підприємств, що також об'єдналися.

35. *Винагороди працівникам за підсумками роботи за рік належать до :*

- а) фонду основної заробітної плати;
- б) фонду додаткової заробітної плати;
- в) фонду виплати дивідендів.
- г) інших заохочувальних та компенсаційних виплат

36. *Виплати матеріальної допомоги працівникам підприємства по тимчасовій непрацездатності належать до :*

- а) фонду основної заробітної плати;
- б) фонду додаткової заробітної плати;
- в) фонду матеріального стимулювання.
- г) інші виплати, що не входять до фонду оплати праці

37. *Надбавки і доплати за розширення зон обслуговування, за інтенсивність праці належать до :*

- а) фонду основної заробітної плати;
- б) інших заохочувальних та компенсаційних виплат;
- в) фонду додаткової заробітної плати;
- г) фонду виплати дивідендів.

38. *Які чинники впливають на продуктивність праці :*

- а) кількість продукції, кількість робочих місць;
- б) впровадження нової техніки та технології, удосконалення системи управління, організації праці;
- в) кількість змін, кількість обладнання;
- г) тривалість робочого часу, трудомісткість виробу.

39. Як ви вважаєте, яка норма визначається шляхом поділення обсягу робіт на норму обслуговування :

- а) норма часу;
- б) норма виробітку;
- в) норма чисельності;
- г) норма обслуговування.

40. З яких елементів складається норма часу :

- а) обсягу робіт і основного часу;
- б) штучного часу і підготовчо-заключного часу;
- в) часу на обслуговування робочого місця і тривалості зміни;
- г) часу на відпочинок і виробітку за годину.

41. Яка із наведених відповідей є основною задачею нормування праці :

- а) встановити технічно-обґрунтовані норми;
- б) ріст продуктивності праці і зниження собівартості продукції;
- в) вивчити умови виконання роботи;
- г) вивчити неполадки в організації виробництва.

42. При якій системі оплати праці, заробіток допоміжних робітників ставиться в пряму залежність від результатів праці основних робітників :

- а) бригадна відрядна система;
- б) акордна система;
- в) непряма відрядна система;
- г) пряма відрядна система.

43. Від яких чинників залежить відрядна розцінка :

- а) тарифної ставки і тарифного коефіцієнта;
- б) кількості продукції;
- в) чисельності робітників;
- г) кількості обладнання і змін роботи.

44. За допомогою якого елемента тарифної системи визначається кваліфікація робітника :

- а) тарифної сітки;
- б) тарифної ставки;
- в) тарифно-кваліфікаційного довідника;
- г) схеми посадових окладів.

45. Від чого залежить відрядна форма оплати праці :

- а) від кількості відпрацьованого часу;
- б) від кількості виготовленої продукції;
- в) від посадового окладу;
- г) від кваліфікації працівника.

46. До якої системи оплати праці належить заробіток розрахований в залежності від денної тарифної ставки і кількості відпрацьованих за місяць днів :

- а) акордна система;
- б) проста почасова система;
- в) відрядно-преміальна система;
- г) окладна система.

47. При якій системі оплати праці розрахунки встановлюються не за окремими операціями, а на весь комплекс робіт з визначенням кінцевого строку його виконання :

- а) акордна система;
- б) окладна система;
- в) колективна відрядна система;
- г) відрядно-прогресивна система.

48. Яка із наведених відповідей найбільш повно характеризує склад фонду оплати праці :

- а) основна заробітна плата та премії;
- б) заробітна плата по відрядним розцінкам та доплати;
- в) основна та додаткова зарплати, заохочувальні і компенсаційні виплати;
- г) заробітна плата за окладами та тарифними ставками, доплати.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА

Тема 6 Організація виробничого процесу

Ключові поняття: | *виробничий процес, виробничий цикл, тривалість виробничого циклу*

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМИ

При вивченні цієї теми треба ознайомитися з такими групами питань:

1. Сутнісна характеристика, структура і принципи організації виробничих процесів.

Зокрема слід з'ясувати:

1) визначення понять «виробництво», «виробничий процес», «елементи виробничого процесу» тощо, звертаючи увагу на відмінності між загальним тлумаченням виробництва й виробничого процесу. Необхідно з'ясувати характерні особливості, покладені в основу поділу виробничого процесу на елементи, дати характеристику кожному такому елементу окремо;

2) класифікацію виробничих процесів на основі таких ознак: призначення(основні, допоміжні й обслуговуючі процеси), перебіг у часі (дискретні й безперервні процеси), ступінь автоматизації (ручні, механізовані, автоматизовані та автоматичні процеси);

3) ознаки основних принципів: спеціалізації, пропорційності, паралельності, прямоточності, безперервності, ритмічності, автоматичності, гнучкості й гомеостатичності; докладно розглянути основні характеристики й особливості, що відрізняють їх один від одного.

2. Організація виробничого процесу у часі

Слід звернути особливу увагу на такі моменти:

1) визначення понять «виробничий цикл», «тривалість виробничого циклу»; основні характерні риси, притаманні виробничому циклу. Слід

ґрунтовно розглянути методику й навчитися виконувати розрахунки тривалості виробничого циклу;

2) складові елементи тривалості виробничого циклу, в тому числі на такий елемент, як «час перерв», особливості структури тривалості виробничого циклу для дискретних і безперервних процесів.

3. Організаційні типи виробництва

Слід розглянути питання, що розкривають необхідність виокремлення та дефініції типів виробництва. При цьому слід усвідомити, що тип виробництва є комплексною характеристикою технічних, організаційних та економічних особливостей виробничої діяльності на підприємстві. Далі, використовуючи поділ за типами виробництва, слід з'ясувати:

1) характеристики прояву відповідних технічних, організаційних та економічних особливостей виробничих процесів, що мають місце на конкретному підприємстві;

2) особливості відповідних робіт і технологічних операцій, виконуваних на робочих місцях у різних виробничих процесах, звернути увагу на організаційно-технічні особливості, обумовлені певною спеціалізацією на робочих місцях в одиничному, серійному (дрібно-, середньо-, великосерійному), масовому виробництві;

3) визначити сукупність класифікаційних ознак, притаманних кожному з типів виробництва; визначити конкретні особливості, що виявляються на робочих місцях залежно від технологічних процесів та обраної сукупності класифікаційних ознак. Отримані дані необхідно порівняти й визначити, які чинники впливають на трансформацію характеристик виробничого процесу за певними класифікаційними ознаками.

4. Організація виробничого процесу в просторі

При вивченні тематичного матеріалу цього блоку питань слід розглянути:

1) понятійний апарат, тобто вивчити поняття методу організації виробництва;

2) спеціалізацію виробничих підрозділів за формами виробництва, тобто модифікації непотокового виробництва на одинично-технологічний, партійно-технологічний і предметно-груповий методи організації виробничих процесів, вивчити особливості та ефективність застосування різних модифікацій непотокового виробництва;

3) основні ознаки потокового методу виробництва, визначити сукупність чинників, що впливають на вибір цього методу. Доцільно розглянути основні параметри функціонування потокової лінії: такт, ритм, кількість робочих місць, довжина робочих зон, швидкість руху конвеєра.

5. Форми організації виробничих процесів

На останньому етапі вивчення цієї теми слід визначити:

1) сутність форм організації виробництва та їх основні прояви, соціально-економічного значення застосування різних форм організації виробництва на підприємствах різних галузей;

2) детальне вивчення кожної з цих форм окремо - концентрація виробництва, спеціалізація, кооперування і конверсія виробничих підприємств, комбінування, диверсифікація.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Виробничий процес – сукупність взаємозв'язаних процесів праці та природних процесів, у результаті яких вихідні матеріали й напівфабрикати перетворюються на готову продукцію.

Масове виробництво – тип виробництва, що характеризується вузькою номенклатурою і великим обсягом випуску продукції, яка безперервно виробляється протягом тривалого часу.

Одиничне виробництво – тип виробництва, що характеризується широкою номенклатурою продукції і малим обсягом її випуску.

Серійне виробництво – тип виробництва, що характеризується обмеженою номенклатурою і відносно великим обсягом випуску продукції, яка виробляється періодично повторюваними партіями.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Васильков В. Г. Організація виробництва : навч. посіб./ В. Г. Васильков. – Київ : КНЕУ, 2003. – 524 с.
2. Кожекин Г. Я. Организация производства: учеб. пособ. / Г. Я. Кожекин, А. М. Сеница. – Минск : Экоперспектива, 1998. – 334 с.
3. Курочкин А. С. Организация производства: учеб. пособ. / А. С. Курочкин. – Київ : МАУП, 2001 – 216 с.
4. Новицкий Н. И. Организация и планирование производства: учеб.-метод. пособ. / Н. И. Новицкий. – М. : Финансы и статистика, 2002. – 392 с.
5. Фатхутдинов Р. А. Организация производства : учебник / Р. А. Фатхутдинов. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 672 с.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. *Сукупність взаємозв'язаних дій людей, засобів праці та сил природи, потрібних для виготовлення продукції – це :*

- а) технологічний процес;
- б) основний процес;
- в) виробничий процес;
- г) обслуговуючий процес.

2. *Процес виготовлення продукції, яка використовується на самому підприємстві для забезпечення нормального перебігу основних процесів, називають :*

- а) технологічним процесом;
- б) допоміжним процесом;
- в) виробничим процесом;
- г) обслуговуючим процесом.

3. Сукупність дій щодо зміни й визначення стану предмета праці називають :

- а) технологічним процесом;
- б) основним процесом;
- в) виробничим процесом;
- г) обслуговуючим процесом.

4. Процес безпосереднього вироблення основної продукції підприємства, яка визначає його виробничий профіль, спеціалізацію і надходить на ринок як товар для продажу, – це :

- а) технологічний процес;
- б) основний процес;
- в) виробничий процес;
- г) обслуговуючий процес.

5. Виробничий процес – це :

- а) сукупність взаємопов'язаних дій людей, засобів праці та сил природи, потрібних для вироблення продукції;
- б) процес безпосереднього вироблення основної продукції підприємства;
- в) сукупність дій щодо зміни та визначення стану предмета праці;
- г) процес вироблення продукції, яка використовується на самому підприємстві для забезпечення нормального перебігу основних процесів;
- д) процес, який здійснюється під впливом сил природи.

6. Дискретні процеси – це виробничі процеси :

- а) які не потребують технологічної циклічності;
- б) яким притаманна циклічність, пов'язана із виготовленням виробів певної форми;
- в) які виконуються робітником за допомогою машин;
- г) які здійснюються машинами без участі робітника.

7. За яким критерієм виробничі процеси поділяються на дискретні та безперервні :

- а) за призначенням;
- б) за перебігом у часі;
- в) за ступенем автоматизації;
- г) за ступенем складності.

8. Автоматичні процеси – це процеси, які :

- а) виконуються безпосередньо робітником;
- б) виконуються робітником за допомогою машин;
- в) виконуються машинами під наглядом робітника;
- г) виконуються машиною без участі робітника за попередньо розробленою програмою.

9. Робота всіх підрозділів підприємства і випуск продукції мають здійснюватися за певним ритмом, з планомірною повторюваністю – це принцип :

- а) гнучкості;
- б) ритмічності;

- в) безперервності;
- г) автоматичності.

10. Предмети праці в процесі обробки мають мати найкоротші маршрути по всіх стадіях виробничого процесу, без зустрічних і зворотних переміщень – це вимога принципу :

- а) паралельності;
- б) прямоточності;
- в) автоматичності.

11. Принцип спеціалізації виробничого процесу означає :

- а) одночасне виконання окремих операцій і процесів;
- б) безперервне здійснення суміжних технологічних операцій;
- в) обробку предметів праці без зустрічних і зворотних переміщень на всіх стадіях виробничого процесу;
- г) зменшення номенклатури продукції, яка виробляється на кожній ділянці підприємства;
- д) здатність виробничої системи стабільно виконувати свої функції у межах допустимих відхилень.

12. Необхідність узгодження пропускної спроможності всіх частин виробничого процесу покладено в основу принципу :

- а) гнучкості;
- б) пропорційності;
- в) безперервності;
- г) автоматичності.

13. Для якого типу виробництва характерна обмежена номенклатура продукції, обсяг випуску може бути достатньо великим, а виготовлення окремих виробів періодично повторюється певними партіями :

- а) одиничного;
- б) серійного;
- в) масового;
- г) дослідного.

14. Масове виробництво характеризується :

- а) широкою номенклатурою;
- б) обмеженою номенклатурою;
- в) вузькою номенклатурою.

15. Підприємство, на якому безперервно випускають один або декілька виробів протягом тривалого часу в умовах високої внутрішньозаводської спеціалізації, є підприємством :

- а) одиничного виробництва;
- б) серійного виробництва;
- в) масового виробництва;
- г) дослідного виробництва.

16. Коефіцієнт закріплення операцій ($K_{зо}$) у масовому виробництві :

- а) $K_{зо} > 40$;
- б) $20 < K_{зо} < 40$;
- в) $10 < K_{зо} < 20$;

- г) $1 < K_{30} < 10$;
- д) $K_{30} = 1$.

17. Предмети праці після закінчення попередньої операції відразу передаються на наступну операцію і обробляються при застосуванні способу поєднання операцій :

- а) послідовного;
- б) паралельного;
- в) паралельно-послідовного.

18. Партія предметів праці з операції на операцію при послідовному їх поєднанні передається :

- а) повністю;
- б) транспортною партією;
- в) поштучно;
- г) взагалі не передаються.

19. Технологічно та організаційно виокремлена група робочих місць, яка виробляє один або декілька типорозмірів виробів, називається :

- а) потоковою лінією;
- б) виробничою дільницею;
- в) робочим конвеєром;
- г) технологічною операцією.

20. Інтервал часу від початку до закінчення процесу вироблення продукції називають :

- а) виробничим циклом;
- б) технологічним циклом;
- в) тактом потокової лінії;
- г) виробничим часом.

21. Час виробництва включає :

- а) тривалість технологічних операцій;
- б) тривалість допоміжних операцій;
- в) тривалість природних процесів;
- г) тривалість перерв партійності;
- д) тривалість перерв очікування.

22. Виробничий цикл обробки партії предметів обчислюється у :

- а) хвилинах;
- б) годинах;
- в) робочих днях;
- г) календарних днях;
- д) календарних або робочих днях.

23. Інтервал часу, за який з потокової лінії сходять вироби, що йдуть один за одним транспортними партіями, називають :

- а) ритмом потокової лінії;
- б) тактом потокової лінії;
- в) швидкістю потокової лінії;
- г) виробничим часом.

24. *Організація непотокового виробництва передбачає, що :*

- а) робочі місця розташовуються за ходом технологічного процесу;
- б) за групою робочих місць закріплюється обробка одного найменування конструктивно та технологічно подібних предметів;
- в) на робочих місцях обробляються різні за конструкцією і технологією вироблення предмети праці;
- г) робочі місця розташовуються однотипними технологічними групами без певного зв'язку з послідовністю виконання операцій;
- д) предмети праці переміщуються у процесі обробки складними маршрутами.

25. *Які з нижченаведених ознак не характерні для потокового методу організації виробництва :*

- а) робочі місця розташовуються за ходом технологічного процесу;
- б) за групою робочих місць закріплюється обробка одного найменування конструктивно та технологічно подібних предметів;
- в) на робочих місцях обробляються різні за конструкцією і технологією вироблення предмети праці;
- г) технологічний процес має високу поопераційну диференціацію.

26. *Такт потокової лінії обчислюється в одиницях :*

- а) об'єму;
- б) часу;
- в) довжини;
- г) швидкості.

27. *Технологічна концентрація виробництва – це :*

- а) збільшення продуктивності технологічних установок, агрегатів, устаткування;
- б) укрупнення виробничих одиниць підприємства;
- в) процес збільшення розміру самостійних підприємств.

28. *Розукрупнення виробництва – це зворотний процес :*

- а) концентрації виробництва;
- б) кооперування виробництва;
- в) комбінування виробництва;
- г) диверсифікації виробництва.

29. *Процес одночасного розвитку багатьох технологічно не зв'язаних між собою видів виробництва, значного розширення номенклатури та асортименту виготовлюваних виробів називається :*

- а) спеціалізацією виробництва;
- б) концентрацією виробництва;
- в) диверсифікацією виробництва;
- г) комбінуванням виробництва.

30. *Форма виробничих зв'язків між підприємствами, що спільно виробляють певний вид кінцевої продукції, називається :*

- а) кооперуванням;
- б) комбінуванням;
- в) концентрацією;

г) конверсією.

31. Процес зосередження виробництва на більш великих підприємствах називається :

- а) кооперування;
- б) конверсія;
- в) концентрація;
- г) спеціалізація.

32. Рівень розвитку концентрації виробництва характеризується :

- а) часткою великих (за певним показником) підприємств;
- б) кількістю видів технологічно однорідних виробів;
- в) часткою покупних напівфабрикатів і комплектуючих виробів у загальному обсязі виробництва;
- г) часткою продукції інших галузей (непрофільних видів) у загальному її обсязі.

33. Частка продукції інших галузей (непрофільних видів) у загальному її обсязі характеризує рівень :

- а) спеціалізації виробництва;
- б) конверсії виробництва;
- в) диверсифікації виробництва;
- г) комбінування виробництва.

Тема 7 Витрати підприємства. Основи ціноутворення

Основні терміни й поняття:

витрати, собівартість, постійні й змінні витрати, собівартість продукції, калькулювання, об'єкт калькулювання, методи калькулювання, кошторис виробництва, ціна, централізовано-фіксовані ціни, договірні ціни, вільні ціни, оптові ціни, роздрібні ціни, тарифи на послуги

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМИ

1. Характеристика виробничих витрат підприємства

Слід докладно вивчити такі аспекти:

- ✓ сутнісна характеристика витрат підприємства і собівартості продукції;
- ✓ класифікація витрат за окремими ознаками (ступінь однорідності, зв'язок з обсягом виробництва, спосіб віднесення на одиницю продукції, місце утворення);
- ✓ формування і контроль витрат за місцями й центрами відповідальності; визначення критичного обсягу продукції.

2. Сукупні витрати та кошторис витрат

Зважаючи на те, що витрати є одним з основних фінансових показників підприємства, слід особливу увагу приділити таким питанням:

- ✓ сутність, необхідність, відмінність від собівартості;
- ✓ порядок визначення матеріальних витрат, витрат на оплату праці, відрахувань на соціальні заходи, амортизаційних відрахувань, інших витрат;

- ✓ порядок обчислення собівартості валової, товарної і реалізованої продукції.

3. Собівартість продукції

При вивченні цього питання з'ясовують такі аспекти:

- ✓ сутнісна характеристика калькулювання, об'єкти калькулювання;
- ✓ характерні ознаки основних методів калькулювання; вивчення методики обчислення основних калькуляційних статей;
- ✓ прогнозування собівартості нової продукції.

4. Встановлення цін на продукцію

За ринкових умов господарювання ціна активно впливає на розвиток суспільства та рівень життя населення. Отже слід звернути увагу на:

- ✓ сутність ціни як невід'ємного елемента ринку і функції, які вона виконує;
- ✓ встановити суперечливі погляди на ціну з боку виробника і споживача як безпосередніх учасників ринку;
- ✓ основні класифікаційні ознаки цін(за етапом реалізації, за ступенем регулювання, за видом включення транспортної складової);
- ✓ етапи ціноутворення і послідовність дій на кожному етапі.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Витрати – це витрачені ресурси (трудові, матеріальні, природні й ін.) у ході діяльності підприємства, які використовуються з метою отримання прибутку або задля досягнення іншої мети

Собівартість продукції – грошова форма витрат підприємства на підготовку виробництва, виготовлення і реалізацію продукції.

Калькулювання – це процес визначення собівартості продукції, який полягає у акумулюванні затрат на виробництво і віднесення їх на готовий продукт.

Управління витратами – процес цілеспрямованого формування витрат щодо їх видів за постійного контролю рівня витрат і стимулювання їх зниження.

Кошторис витрат – витрати підприємства, пов'язані з основною його діяльністю за певний період, незалежно від того, відносять їх на собівартість продукції в цьому періоді, чи ні.

Ціна – обмінний еквівалент вартості продукції, призначеної для реалізації, у грошовому вираженні.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Зайцев Н. Л. Экономика, организация и управление предприятием: учеб. пособ. / Н. Л. Зайцева. – М. : Инфра-М, 2008. – 455 с.

2. Базилук А. В. Особливості ринкового ціноутворення в Україні в контексті реформування економічних відносин та майнових прав власників / А. В. Базилук// Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 4. – С. 3–13.

3. Есипов В. Е. Цены и ценообразование: учебник / В. Е. Есипов. – СПб.: ЛФЭИ, 2004. – 372 с.

4. Карпова Т. П. Управленческий учёт: учебник для вузов / Т. П. Карпова. – М. : ЮНИТИ, 2000 – 350 с.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. *Витрати мають таку форму :*

- а) натуральну;
- б) інформаційну;
- в) вартісну;
- г) творчу.

2. *Грошова форма витрат підприємства на підготовку виробництва, виготовлення і реалізацію продукції – це :*

- а) кошторис витрат;
- б) собівартість продукції;
- в) ціна продукції;
- г) показник фінансової звітності.

3. *За ступенем однорідності витрати поділяються на :*

- а) прямі;
- б) матеріальні;
- в) постійні;
- г) прогнозні.

4. *Витрати промислового підприємства поділяються на прямі та непрямі за :*

- а) економічним характером витрат;
- б) ступенем їх однорідності;
- в) способом обчислення на одиницю продукції;
- г) реакцією витрат на зміну обсягу виробництва.

5. *За ступенем залежності від обсягу виробництва витрати поділяють на :*

- а) матеріальні;
- б) постійні;
- в) пропорційні;
- г) непрямі.

6. *Різноманітні за складом і охоплюють кілька елементів такі витрати :*

- а) змінні;
- б) непрямі;
- в) комплексні;
- г) матеріальні.

7. *Витрати, величина яких змінюється прямо пропорційно обсягу виробництва – це :*

- а) одноелементні витрати;
- б) пропорційні витрати;
- в) постійні витрати;
- г) прямі витрати.

8. *Змінні витрати – це :*

- а) витрати, безпосередньо пов'язані з виробництвом певного різновиду продукції;
- б) витрати, загальна сума яких за певний час залежить від обсягу виробленої продукції;
- в) витрати, які прямо обчислюються на одиницю продукції;
- г) витрати, які не можна безпосередньо обчислити на окремий різновид продукції;
- д) витрати, загальна сума яких не залежить від кількості виробленої продукції.

9. *Витрати виробництва на підприємстві складаються із :*

- а) витрат на оплату праці, амортизації, матеріальних витрат, відрахувань на соціальні заходи, інших витрат;
- б) податків, заробітної плати, амортизаційних відрахувань, підприємницького прибутку;
- в) відсотка за кредитом, заробітної плати, податку з прибутку, амортизаційних відрахувань;
- г) витрат на відрядження і представницьких витрат, вартості матеріалів, податку з прибутку, прибуткового податку.

10. *Класифікація витрат на виробництво за економічними елементами витрат є основою для :*

- а) розрахунку собівартості конкретного виду продукції;
- б) упорядкування кошторису витрат на виробництво;
- в) обчислення витрат на матеріали;
- г) визначення витрат на заробітну плату;
- д) встановлення ціни виробу.

11. *Розподіл витрат на постійні та змінні здійснюється з метою :*

- а) прогнозування прибутку;
- б) визначення для кожної конкретної ситуації обсягу реалізації, що забезпечує беззбиткову діяльність (критичний обсяг);
- в) виділення цехової, виробничої та повної собівартості;
- г) правильні відповіді а) і б).

12. *Якщо величину собівартості товарної продукції скоригувати на величину витрат на реалізацію, то отримаємо величину :*

- а) повної собівартості реалізованої продукції;
- б) повної собівартості валової продукції;
- в) повної собівартості чистої продукції;
- г) повної собівартості товарної продукції.

13. *Якщо величину собівартості валової продукції скоригувати на зміну залишків незавершеного виробництва, то отримаємо величину :*

- а) собівартості реалізованої продукції;
- б) собівартості товарної продукції;
- в) собівартості чистої продукції;
- г) ціни реалізації.

14. Якщо розглядати конкретний виріб як об'єкт калькулювання, то загальні витрати підприємства на нього :
- а) не нараховуються;
 - б) нараховуються прямо;
 - в) нараховуються та обчислюються методом розподілу;
 - г) нараховуються лише за певних умов.
15. Величина відрахування на соціальні потреби обчислюється :
- а) у встановлених нормах залежно від величини основної зарплати;
 - б) у встановлених нормах залежно від величини тарифного заробітку;
 - в) у встановлених нормах залежно від величини додаткової зарплати;
 - г) у встановлених нормах залежно від витрат на оплату праці.
16. Процес визначення обсягу і структури питомих операційних витрат на виробництво і реалізацію окремих видів продукції називається :
- а) калькулюванням собівартості продукції;
 - б) управлінням витратами;
 - в) обліком та аналізом витрат;
 - г) нормуванням витрат.
17. Процес цілеспрямованого формування витрат за місцем виникнення і різновидами продукції при постійному контролі їхнього рівня та стимулюванні зниження називається :
- а) калькулюванням собівартості продукції;
 - б) управлінням витратами;
 - в) обліком та аналізом витрат;
 - г) нормуванням витрат.
18. Калькулювання – це :
- а) обчислення собівартості валової продукції;
 - б) обчислення собівартості окремих виробів;
 - в) обчислення собівартості товарної продукції;
 - г) обчислення собівартості реалізованої продукції.
19. Що означає визначення: «обчислення собівартості одиниці продукції» :
- а) калькуляція;
 - б) собівартість;
 - в) ціна;
 - г) витрати на виробництво.
20. Як визначити витрати на сировину і основні матеріали :
- а) помноженням відсотку на основну зарплату;
 - б) помноженням тарифної ставки на кількість годин;
 - в) помноженням норми витрат на ціну;
 - г) помноженням ціни на кількість продукції.
21. Від яких чинників залежить потреба в матеріалах :
- а) норми витрати матеріалів і кількості продукції;
 - б) чистих витрат і відходів;
 - в) коефіцієнта використання матеріалів;
 - г) технологічних відходів та витрат.

22. *Яке із наведених визначень собівартості вірне :*
- а) витрати на сировину, матеріали і заробітну плату;
 - б) витрати підприємства на виробництво і реалізацію продукції в грошовій формі;
 - в) поточні витрати на виробництво;
 - г) капітальні витрати підприємства.
23. *Чим відрізняється собівартість реалізованої продукції від виробничої собівартості :*
- а) витратами на збут;
 - б) витратами на сировину і основними матеріалами;
 - в) нерозподіленими постійними загальновиробничими витратами;
 - г) адміністративними витратами.
24. *Як ви вважаєте, в чому полягає призначення класифікації витрат за калькуляційними статтями витрат :*
- а) обчислення прямих витрат;
 - б) визначення ціни виробу;
 - в) розрахунок собівартості одиниці продукції;
 - г) визначення собівартості продукції.
25. *Що таке ціна :*
- а) витрати на виробництво продукції;
 - б) собівартість продукції;
 - в) витрати на 1 грн. товарної продукції;
 - г) вартість товару в грошовому виразі.
26. *Функції ціни :*
- а) стимулююча;
 - б) посередницька;
 - в) розподільча;
 - г) інформаційна.
27. *Ціна сприяє мотивації підвищення ефективності господарювання через таку функцію :*
- а) обліково-вимірювальну;
 - б) розподільчу;
 - в) посередницьку;
 - г) стимулюючу.
28. *Чим відрізняється вільна роздрібна ціна від відпускної ціни :*
- а) торгівельною надбавкою;
 - б) акцизним збором;
 - в) собівартістю;
 - г) податком на додану вартість.
29. *Чим відрізняється вільна ціна реалізації від оптової ціни підприємства :*
- а) податком на додану вартість;
 - б) витратами на оплату праці;
 - в) загальногосподарськими витратами;
 - г) позавиробничими витратами.

30. За етапом реалізації розрізняють такі види цін :
- а) фіксовані;
 - б) ринкові;
 - в) вільні;
 - г) оптові.
31. За ступенем регулювання розрізняють такі види цін :
- а) вільні;
 - б) роздрібні;
 - в) світові;
 - г) оптові.
32. Максимальна ціна товару визначається :
- а) величиною попиту на товар;
 - б) цінами конкурентів на аналогічний товар;
 - в) найвищим рівнем сукупних витрат;
 - г) монопольним статусом виробника.
33. Мінімальна ціна товару визначається :
- а) місткістю ринку товару;
 - б) рівнем сукупних витрат підприємства;
 - в) коефіцієнтом еластичності попиту;
 - г) рівнем змінних витрат.
34. За яким методом ціноутворення ціна розглядається і встановлюється як функція цін на аналогічну продукцію конкурентів :
- а) «за рівнем попиту»;
 - б) за методом «забезпечення фіксованого обсягу прибутку»;
 - в) за преїскурантним методом;
 - г) встановлення ціни в ході торгів, акту куплі-продажу;
 - д) «за рівнем поточних цін».
35. Методи ціноутворення :
- а) встановлення зональних цін;
 - б) установлення цін за місцем походження товару;
 - в) метод надання кредиту;
 - г) метод повних витрат.

Тема 8 Фінансово - економічні результати діяльності підприємства

Основні терміни й поняття:	<i>Доходи, основна, інвестиційна, фінансова діяльність, фінансовий результат, показники рентабельності</i>
-----------------------------------	--

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМИ

1. Характеристика фінансової діяльності підприємства

При вивченні цього питання слід з'ясувати:

- 1) зміст і основні завдання фінансової діяльності підприємства;

2) види фінансування(зовнішнє і внутрішнє), форми фінансування(кредити в грошових і негрошових формах);

3) формування фінансового плану як інструмента управління фінансами підприємства;

4) види й особливості складання фінансового плану.

2. *Формування і використання фінансового результату*

Зважаючи на те, що прибуток підприємства є основним джерелом фінансування діяльності підприємства, треба звернути особливу увагу на такі питання:

1) сутнісна характеристика прибутку;

2) види прибутку залежно від формування і розподілу, валовий, операційний та маржинальний прибуток;

3) джерела формування прибутку підприємства і порядок визначення його величини; напрямки використання прибутку на підприємстві.

3. *Оцінка фінансово-економічного стану підприємства*

Слід докладно розглянути необхідність, підґрунтя та використання показників ефективності діяльності підприємства, а саме:

1) характеристика інформаційної бази для визначення фінансово-економічного стану підприємства;

2) групи показників оцінки фінансово-економічного стану підприємства (показники прибутковості, ділової активності, платоспроможності, фінансової стійкості); порядок визначення кожного показника відповідної групи, їх оптимальний розмір;

3) оцінка соціальної ефективності;

4) напрямки підвищення ефективності виробництва.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Прибуток – це частина виручки, що залишається після відшкодування всіх витрат на виробничу і комерційну діяльність підприємства

Рентабельність – відносний показник ефективності діяльності підприємства, який характеризує величину прибутку, що припадає на одиницю витрат (ресурсу).

ПИТАННЯ ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ ТЕМИ

1. Оптимізація структури капіталу підприємства

2. Узагальнення зарубіжного і вітчизняного досвіду підвищення ефективності господарювання

3. Оптимізація грошових потоків підприємства

4. Методологічні основи визначення ефективності окремих груп заходів соціального характеру

5. Форми втручання держави в розвиток економіки за умов ринкових відносин між суб'єктами господарювання

6. Резерви зростання прибутку суб'єктів господарювання

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента: Т. 2 / И. А. Бланк – Киев : Ника-Центр, Эльга, 2001. – 512 с.
2. Горфинкель В. Я. Экономика организаций (предприятий) / В. Я. Горфинкель. – М. : Юнити-Дана, 2003. - 608с.
3. Задихайло Д. В. Корпоративне управління: навч. посіб. / Д. В. Задихайло, О. Р. Кібенко, Г. В. Назарова. – Харків : Еспада, 2003 – 688 с.
4. Финансовый менеджмент: теория и практика : Учебник / [Под.ред. Е. С. Стояновой]. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Изд-во «Перспектива», 1999. – 656 с.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. Відповідно до джерел надходження коштів розрізняють фінансування :
 - а) внутрішнє;
 - б) фіксоване;
 - в) зовнішнє;
 - г) правильні відповіді а) и в).
2. Прибуток і амортизаційні відрахування – це приклад джерел фінансування :
 - а) зовнішнього;
 - б) кредитного;
 - в) внутрішнього;
 - г) державного.
3. Кредит – це приклад джерел фінансування :
 - а) зовнішнього;
 - б) оперативного;
 - в) внутрішнього;
 - г) державного.
4. Види кредитів у негрошовій формі :
 - а) факторінг;
 - б) лізинг;
 - в) франчайзинг;
 - г) оферта.
5. До стабільних власних джерел надходження коштів відносяться :
 - а) прибуток та амортизаційні відрахування;
 - б) заборгованість по заробітній платі;
 - в) кредит;
 - г) довгострокові фінансові зобов'язання.
6. До нерегулярних власних джерел надходження коштів відносяться :
 - а) емісія акцій;
 - б) прибуток;
 - в) стійкі пасиви;
 - г) кредит.
7. Прибуток – це :
 - а) виручка від підприємницької діяльності за вирахуванням матеріальних і прирівнених до них витрат;

- б) частина виручки, що залишається після відшкодування усіх витрат на виробничу і комерційну діяльність;
 - в) виручка від підприємницької діяльності;
 - г) дохід підприємства.
8. *Основною умовою одержання підприємством певної суми прибутку є :*
- а) перевищення доходів над витратами;
 - б) здійснення господарської діяльності в певному обсязі;
 - в) задоволення попиту;
 - г) отримання доходу.
9. *Назвіть основні види прибутків :*
- а) прибуток від реалізації продукції, загальний прибуток, чистий прибуток;
 - б) валовий прибуток, операційний прибуток, прибуток від звичайної діяльності, чистий прибуток;
 - в) позареалізаційний дохід, інший прибуток;
 - г) чистий прибуток, загальний прибуток, валовий дохід.
10. *Прибуток підприємства формується за рахунок таких видів діяльності :*
- а) штрафів сплачених;
 - б) реалізації продукції(послуг);
 - в) закупівлі продукції(послуг);
 - г) сплати % за кредит.
11. *Прибуток від реалізації продукції – це :*
- а) виручка від реалізації продукції;
 - б) грошове вираження вартості товару;
 - в) різниця між обсягом реалізованої продукції у вартісному вираженні (без ПДВ та акцизу) та її повною собівартістю;
 - г) витрати на виробництво реалізованої продукції.
12. *Прибуток від продажу майна включає в себе прибуток від продажу таких об'єктів :*
- а) дооцінки основних фондів;
 - б) нематеріальних активів;
 - в) курсової різниці;
 - г) немає правильної відповіді.
13. *Назвіть показники, які необхідно використати для обчислення прибутку виробу :*
- а) оптова ціна і собівартість одиниці продукції;
 - б) ціна і кількість продукції;
 - в) виручка від реалізації продукції;
 - г) податки на прибуток і відпускна ціна.
14. *Який прибуток залишається у розпорядженні підприємства після сплати податків :*
- а) прибуток від звичайної діяльності;
 - б) чистий прибуток;
 - в) валовий прибуток;
 - г) операційний прибуток.

15. Прибуток від іншої операційної діяльності – це прибуток від :

- а) продажу нематеріальних активів;
- б) надання майна в оренду;
- в) продажу основних фондів;
- г) участі в спільних підприємствах.

16. Які фактори впливають на валовий прибуток підприємства :

- а) собівартість реалізованої продукції;
- б) ставка податку на прибуток;
- в) дивіденди;
- г) податок на прибуток.

17. Чим відрізняється прибуток від звичайної діяльності від чистого прибутку :

- а) сумою податків на прибуток;
- б) сумою позавиробничих витрат;
- в) фінансовим результатом від надзвичайних подій;
- г) сумою витрат на виробництво.

18. Що таке рентабельність :

- а) витрати на виробництво продукції;
- б) прибутковість, відносний показник;
- в) джерело розвитку виробництва;
- г) виручка від реалізації продукції.

19. Як ви вважаєте від яких показників залежить рентабельність реалізованої продукції :

- а) витрат на виробництво продукції;
- б) роздрібною ціною;
- в) виручки від реалізації продукції і власного капіталу.
- г) прибутку від реалізації продукції і собівартості реалізованої продукції.

20. Назвіть основні показники фінансових результатів діяльності підприємств :

- а) норми часу і чисельність робітників;
- б) дохід і прибуток;
- в) норми витрат матеріалів і кількість продукції;
- г) матеріальні витрати.

21. Рентабельність виробничих фондів підприємства визначається як :

- а) відношення загального прибутку підприємства до середньої величини активів балансу підприємства;
- б) відношення чистого прибутку до власного капіталу підприємства;
- в) відношення загального прибутку підприємства до середньорічної вартості основних виробничих фондів та оборотних коштів;
- г) відношення загального прибутку підприємства до величини сукупних активів.

22.. Рентабельність власного капіталу – це :

- а) відношення балансового прибутку до власного капіталу;
- б) відношення чистого прибутку до власного капіталу;

- в) відношення валового прибутку до власного капіталу;
- г) відношення прибутку (до сплати процентів по кредитах) до власного капіталу.

23. *Рентабельність сукупних активів характеризує :*

- а) ефективність використання оборотних коштів;
- б) ефективність використання основних фондів підприємства;
- в) ефективність використання всього наявного майна підприємства;
- г) ефективність використання активів підприємства, створених за рахунок власних коштів.

24. *Показники оцінки фінансово-економічного стану об'єднуються в такі групи :*

- а) збитковість;
- б) ділова активність;
- в) фондоозброєність;
- г) продуктивність.

25. *До показників ділової активності відносяться такі :*

- а) рентабельність;
- б) оборотність активів;
- в) коефіцієнт автономії;
- г) коефіцієнт загальної ліквідності.

26. *До показників прибутковості відносяться такі :*

- а) чистий прибуток;
- б) коефіцієнт автономії;
- в) коефіцієнт забезпеченості боргів;
- г) оборотність активів.

27. *До показників платоспроможності не відносяться коефіцієнти :*

- а) загальної ліквідності;
- б) абсолютної ліквідності;
- в) автономії;
- г) термінової ліквідності.

28. *Коефіцієнт забезпечення боргів вважається прийнятним, коли його значення :*

- а) більше 0;
- б) більше 1;
- в) менше 1;
- г) менше 0.

29. *Як ви вважаєте, що характеризує ефективність виробництва :*

- а) результати виробництва;
- б) співвідношення результатів і витрат;
- в) кадровий потенціал;
- г) засоби виробництва.

30. *Який фонд є джерелом засобів господарюючого суб'єкта для здійснення заходів по матеріальному заохоченню колективу :*

- а) фонд споживання;
- б) резервний фонд;

- в) фонд нагромадження;
- г) статутний фонд.

31. *Коефіцієнт фінансового лівериджу – це :*

- а) співвідношення стороннього та власного капіталу;
- б) співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості;
- в) співвідношення поточних активів і поточних зобов'язань;
- г) усі відповіді неправильні.

32. *Коефіцієнт термінової ліквідності – це відношення :*

- а) поточних активів високої ліквідності до короткострокових зобов'язань;
- б) чистого прибутку до власного капіталу;
- в) валового прибутку до короткострокових зобов'язань;
- г) усі відповіді неправильні

33. *Середній період оплати дебіторської заборгованості покупцями – це :*

- а) відношення дебіторської заборгованості до обсягу продажів за розрахунковий період;
- б) відношення добутку дебіторської заборгованості та кількості календарних днів у розрахунковому періоді до обсягу продажів за розрахунковий період;
- в) відношення дебіторської заборгованості до обсягу кредиторської заборгованості;
- г) усі відповіді неправильні.

34. *Найкращих результатів підприємство може досягти за рахунок .:*

- а) оптимізації витрат на виробництво;
- б) мінімізації витрат на виробництво;
- в) правильні обидві відповіді.

35. *Оптимальними вважаються витрати на виробництво та реалізацію продукції, які забезпечують :*

- а) беззбиткове виробництво продукції;
- б) отримання максимального прибутку;
- в) отримання граничного доходу;
- г) усі відповіді правильні.

36. *Родовою ознакою ефективності може слугувати необхідність досягнення мети виробничо-господарської діяльності підприємства:...*

- а) з найбільшим результатом;
- б) з найменшими витратами часу;
- в) з найменшими витратами суспільної праці;
- г) правильні відповіді б) і в).

Тема 9 Система забезпечення якості та конкурентоспроможності продукції

Основні терміни й поняття:

якість продукції (послуг); конкурентоспроможність продукції (послуг); стандартизація продукції (послуг); сертифікація продукції (послуг); внутрішньовиробничий технічний контроль якості.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМИ

При вивченні теми треба ознайомитися з такими групами питань:

1 Якість і конкурентоспроможність продукції (послуг).

1) Необхідно засвоїти поняття «якість продукції» та «конкурентоспроможність продукції», їх зв'язок та відмінності від поняття «споживна вартість». Зокрема слід усвідомити, що споживна вартість характеризує сукупність якостей продукту, які задовольняють визначену потребу, тобто корисність речі, а якість продукції – це ступінь її придатності, тобто кількісна складова вартості для споживача, що і є її визначальною ознакою.

2) Необхідно засвоїти основні групи показників, що характеризують якість продукції: одиничні (нормативні, технічні й економічні); комплексні, й узагальнюючі, які характеризують якість усієї сукупності продукції.

3) Ознайомитися з методами оцінки якості продукції, які поділяються в залежності від:

- ✓ способу одержання інформації: об'єктивний (вимірювальний та реєстраційний), органолептичний і розрахунковий.
- ✓ джерела інформації: традиційний експертний, соціальний, статистичний.

4) Вивчення основних шляхів підвищення якості та конкурентоспроможності виробів. Розглядаючи це питання, слід мати на увазі, що науково обґрунтована система підвищення якості продукції комплексно залучає цілу низку проблем, які можна об'єднати у три групи: технічні, організаційні та соціально-економічні.

2 Стандартизація і сертифікація продукції (послуг).

1) Визначити поняття «стандартизація» продукції. Слід усвідомити, що стандартизація є ефективним засобом управління якістю, включає комплекс норм, правил і вимог до якості продукції на усіх стадіях їхнього життєвого циклу, які містяться у певних категоріях стандартів. Необхідно розрізняти нормативно-технічну документацію таких категорій: Міжнародні стандарти ІСО серії 9000; державні стандарти України; галузеві стандарти; стандарти науково-технічних та інженерних товариств; технічні умови; стандарти підприємств.

2) Визначити сутність «сертифікації» продукції. Слід відокремлювати обов'язкову та добровільну сертифікацію.

3 *Державний нагляд за якістю і внутрішньовиробничий технічний контроль.*

1) Ознайомитися з функціями Держстандарту України, який є національним органом, що здійснює стандартизацію і сертифікацію продукції. Вивчаючи особливості державного нагляду за якістю продукції, доцільно розглянути перелік об'єктів, на які поширюються повноваження Держстандарту України. Окремо слід зупинитися на питаннях матеріальної відповідальності за порушення вимог стандартів.

2) Визначити завдання, об'єкти і методи проведення внутрішньовиробничого технічного контролю.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Конкурентоспроможність продукції – сукупність споживчих якостей товару, що відображають його відмінність від аналогічного товару (товару конкурента) за ступенем відповідності конкретним суспільним потребам і вартістю (ціною).

Сертифікація – дія, яка за допомогою сертифіката відповідності або знака відповідності потверджує, що продукція або послуга відповідає певному стандарту або іншому нормативно-технічному документу.

Стандартизація – діяльність із встановлення норм, правил і характеристик (вимог) з метою забезпечення якості продукції (послуг).

ПИТАННЯ ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ ТЕМИ

1. Оновлення продукції (послуг) під впливом науково-технічного прогресу та змінюваного попиту ринку.

2. Сучасні основні концепції маркетингу виробничого підприємства.

3. Обов'язкова й добровільна сертифікація продукції в Україні.

4. Зарубіжний досвід забезпечення виробництва конкурентоспроможної продукції.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Крілова Г. Д. Основи стандартизації, сертифікації, метрології / Г. Д. Крілова. – Москва: Аудит, ЮНИТИ, 1998. – 479 с.

2. Туркова Е. Повышение конкурентоспособности предприятия: роль организационных преобразований / Е. Туркова // Проблемы теории и практики управления. – 2007. – № 4. – С. 115-120.

3. Шаповал М. І. Основи стандартизації, управління якістю і сертифікація / М. І. Шаповал. – Київ: Вид. Українсько-фінського інституту менеджменту і бізнесу. – 1997. – 150 с.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. Корисність будь-яких товарів відбиває їх :

- а) вартість;
- б) споживна вартість;
- в) якість;

- г) відновна вартість;
- д) правильні відповіді а) і г).

2. *За змістом технічний рівень :*

- а) вузьчий за поняття якості;
- б) ширший за поняття якості;
- в) не зіставний з поняттям якості;
- г) всі відповіді неправильні.

3. *Об'єктивний метод означає :*

- а) оцінку рівня якості продукції за допомогою стендових випробовувань;
- б) оцінку рівня якості, що базується на порівнянні одиничних виробів-еталонів, або ж за базовими показниками стандартів;
- в) оцінку рівня якості, що ґрунтується на результатах аналізу сприймання органами чуттів людини, без застосування технічних вимірювальних і реєстраційних засобів;
- г) оцінку рівня якості, що полягає у визначенні узагальнюючого показника рівня якості оцінюваного виробу;
- д) усі відповіді неправильні.

4. *Метод оцінки рівня якості, що ґрунтується на результатах аналізу сприймання органами чуттів людини без застосування технічних вимірювальних і реєстраційних засобів, називається :*

- а) об'єктивним методом;
- б) органолептичним методом;
- в) комплексним методом.

5. *Національним органом, який здійснює і координує роботу із сертифікації продукції в Україні, є :*

- а) Державний комітет України із стандартизації, метрології та сертифікації;
- б) Державна комісія при Уряді України із стандартизації, метрології та сертифікації;
- в) Державна палата із сертифікації та стандартизації України;
- г) відповіді а) і б) правильні.

6. *Абсолютний рівень якості продукції :*

- а) це рівень якості, при якому загальна величина суспільних витрат на виробництво і використання продукції є мінімальною;
- б) визначається шляхом обчислення вибраних показників якості без порівняння їх з відповідними показниками аналогічних вітчизняних і зарубіжних зразків виробів;
- в) це оцінка якості, що враховує пріоритетні напрями і темпи розвитку науки і техніки;
- г) відображає ступінь відповідності певного виробу сучасним вітчизняним і зарубіжним вимогам.

7. Рівень якості, за якого загальна величина суспільних витрат на виробництво і використання продукції за певних умов її споживання є мінімальною, називається :

- а) абсолютним рівнем якості;
- б) відносним рівнем якості;
- в) перспективним рівнем якості;
- г) оптимальним рівнем якості.

8. Яка група показників якості продукції відображає ступінь використання винаходів при проектуванні виробів :

- а) показники призначення;
- б) економічні показники;
- в) ергономічні показники;
- г) патентно-правові показники.

9. Властивість виробу виконувати свої функції при збереженні експлуатаційних показників у встановлених межах протягом певного періоду характеризує його :

- а) продуктивність;
- б) надійність;
- в) довговічність;
- г) ремонтпридатність.

10. Довговічність – це :

- а) властивість виробу тривалий час зберігати свою працездатність;
- б) властивість виробу виконувати свої функції при збереженні експлуатаційних показників у встановлених межах;
- в) можливість швидкого виявлення та усунення несправностей;
- г) здатність виробу бути виділеним споживачем з аналогічних товарів, які пропонуються на ринку.

11. Показники, які оцінюють якість усієї сукупності продукції підприємства, називаються :

- а) загальними показниками якості;
- б) комплексними показниками якості;
- в) одиничними показниками якості;
- г) диференційованими показниками якості.

12. Комплексні показники якості продукції ...

- а) характеризують будь-яку властивість одиниці продукції;
- б) відображають декілька властивостей одиниці продукції одночасно;
- в) оцінюють якість усієї сукупності продукції підприємств.

13. Якість продуктів харчування характеризується такими показниками, як :

- а) калорійність і термін зберігання придатними для споживання;
- б) продуктивність, потужність і довговічність;
- в) міцність і зовнішній вигляд;
- г) еластичність і вологостійкість.

14. Коефіцієнт готовності обладнання – це :

- а) загальний показник якості знарядь праці;

- б) комплексний показник якості знарядь праці;
- в) одиничний показник якості знарядь праці.

15. Контроль якості, що здійснюється у спеціально обладнаних приміщеннях шляхом проведення випробувань, аналізів, називається :

- а) активним;
- б) стаціонарним;
- в) статичним;
- г) змінним.

16. Контроль якості, що здійснюється безпосередньо в ході технологічного процесу вироблення виробу за допомогою спеціальних пристроїв, називається :

- а) стаціонарним;
- б) активним;
- в) вхідним;
- г) вихідним;
- д) пасивним.

17. Сертифікат продукції – це документ, який :

- а) потрібний лише для захисту права власності на продукцію;
- б) дозволяє купувати продукцію;
- в) засвідчує рівень якості продукції;
- г) надається покупцеві під час продажу продукції;
- д) передбачає реалізацію на біржі через певний час за певною ціною.

Виробничо-практичне видання

Методичні рекомендації

до самостійної роботи з дисципліни

«ЕКОНОМІКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА»

*(для студентів спеціальності 141 – Електроенергетика,
електротехніка та електромеханіка)*

Укладач **СКЛЯРУК** Наталя Іванівна

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання: *Н. І. Склярук*

План 2016, поз.487 М

Підп. до друку 12.12.2016. Формат 60x84/16

Друк на ризографі. Ум. друк. арк. 3,88

Тираж 50 пр. Зам. №

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,

вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 5328 від 11.04.2017